

Restrukturyzacja zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w Polsce – RAZEM czy OSOBNO?

1. Wstęp

Minęło sto lat od dnia 13 lipca 1920 r., kiedy to została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy II Rzeczypospolitej pierwsza w Polsce ustawa o szkołach akademickich.¹

Ustawa opracowana i uchwalona w bardzo trudnym okresie dla Polski, trwała, bowiem woja polsko-bolszewicka. 13 sierpnia 1920 r. rozpoczęła się tzw. „bitwa warszawska”. Ustawa została opublikowana dwa dni wcześniej, 10 sierpnia 1920 r. w Dzienniku Ustaw RP Nr 72 poz. 494, w którym opublikowano także w poz. 495 Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych o wprowadzeniu w Warszawie godziny policyjnej od 10 wieczór do 4 rano, które obowiązywało od dnia jego ogłoszenia (pod zawołaną nazwą rozporządzenie w przedmiocie uregulowania ruchu publicznego).²

We wstępie do ustawy, pełniącym jednocześnie rolę preambuły wyznaczającej dobitnie i syntetycznie miejsce, znaczenie oraz zadania, jakie mają wypełniać szkoły akademickie, ustawodawca stwierdza – *„Najwyższe uczelnie, poświęcone pielęgnowaniu i szerzeniu wiedzy, noszą w Państwie Polskim w ogólności nazwę szkół akademickich, a w szczególności wszechnic, czyli uniwersytetów, szkół głównych, politechnik i akademii. Zadaniem ich jest służyć nauce i ojczyźnie. W tym celu mają one szukać i dochodzić prawdy we wszystkich gałęziach wiedzy ludzkiej, oraz przewodniczyć na drodze poznawania tej prawdy przez młodzież akademicką, a przez nią rozpowszechniać ją wśród całego narodu polskiego w imię zasad, przyświecających moralnemu i umysłowemu doskonaleniu się rodzaju ludzkiego. Zadaniem szkół akademickich jest również przygotowanie młodzieży do zawodów praktycznych, których wykonywanie wymaga naukowego opanowania różnych gałęzi wiedzy i samodzielnego sądu o wchodzących w ich zakres zagadnień teoretycznych i praktycznych.”*³

---

¹ Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr 72. poz. 494.

² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie uregulowania ruchu publicznego, Dz. U. R. P. z dnia 9 sierpnia 1920 r. Nr 72. poz. 495.

³ Tamże.

Z tego krótkiego, ale pełnego treści zapisu wynika, że Sejm Ustawodawczy opowiedział się za wdrożeniem modelu klasycznego uniwersytetu liberalnego powstałego w pierwszej dekadzie XIX wieku w Niemczech. Uniwersytet ten spełniał jednocześnie dwa podstawowe cele – poszukując prawdy w prowadzonych badaniach naukowych, kształcił młodzież akademicką, przygotowując ją do zawodów praktycznych oraz doskonalenia ludzi. To nierozzerwalne powiązanie uprawiania nauki i kształcenia w polskich szkołach akademickich służyć miało ojczyźnie oraz przygotowaniu młodzieży akademickiej do myślenia i samodzielnego sądu w sprawach dotyczących otaczającej ich rzeczywistości.⁴ Trzy człony edukacji narodowej: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka, stanowiące jedną całość zostały ujęte łącznie w pierwszej i w drugiej ustawie o uczelniach akademickich w Polsce w okresie międzywojennym oraz ustawie z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa. Ministerstwem właściwym do edukacji narodowej było w okresie międzywojennym w Polsce Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia.⁵

Po drugiej wojnie światowej **oświata, szkolnictwo wyższe i nauka stanowiące trzy człony edukacji narodowej nie zawsze były nadzorowane przez jedno ministerstwo i kierowane przez jednego ministra. Często nadzór nad edukacją narodową był sprawowany przez kilka ministerstw i kierowany przez kilku ministrów. Minister sprawujący nadzór nad szkolnictwem wyższym w Polsce nie zawsze jednocześnie kierował oświatą, w ramach jednego ministerstwa. Nie była, więc zachowana jedność edukacji narodowej.**

Podstawowym celem tego krótkiego opracowania jest przedstawienie zarysu procesu restrukturyzacji dotyczącego przyporządkowania poszczególnych elementów edukacji narodowej różnym naczelnym i centralnym organom administracji rządowej w czasie. W kolejnych okresach, bowiem nadzór nad oświatą i szkolnictwem wyższym (wraz z nauką lub bez) występował na przemian: RAZEM (łącznie przez jedno ministerstwo i kierującego nim jednego ministra) albo OSOBNÓ, kiedy to nadzór nad nauką był częściowo lub całkowicie rozdzielony między ministerstwo właściwe do spraw szkolnictwo wyższe i inne ministerstwo (np. oświaty lub nauki, albo techniki). Proces restrukturyzacji zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w na szczeblu państwa, po drugiej wojnie światowej, następował prawie w sposób ciągły. Jeszcze nie wdrożono do końca rozpoczętej reformy

---

⁴ T. Wawak, Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce w latach 1918-2018, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, s. 92-93.

⁵ Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr 72, poz. 494 i Ustawa z dnia 15 marca 1933 w szkołach akademickich, Dz. U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247 oraz ustawa z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa, Dz. U. z 1932 r. Nr 38, poz. 389.

zarządzania edukacją i nie oceniono jej przebiegu i skutków, to już przystępowano do nowej, kolejnej restrukturyzacji. Rektorzy zarządzali uniwersytetami, a dyrektorzy instytutami badawczymi, w warunkach ustawicznych zmian zasad funkcjonowania, wdrażanych w ramach kolejnego procesu restrukturyzacji zarządzania.

Celem wtórnym tego opracowania, krótkiej prezentacji jest wskazanie głównych przyczyn i skutków kolejnej restrukturyzacji, zmian przyporządkowania oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki jednemu lub kilku ministerstwom i kierującym nimi ministrom oraz przeprowadzenie syntetycznej oceny wpływu tych kolejnych zmian, na rozwój oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki.

2. Komisja Edukacji Narodowej i Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

2.1. RAZEM

Pierwszym centralnym urzędem państwowym w Polsce właściwym do spraw edukacji narodowej, obejmującej nadzorującym trzy jej człony: oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę, była Komisja Edukacji Narodowej, (właśc. Komisja nad Edukacją Młodzi Szlacheckiej Dozór Mająca), powołana przez Sejm Rozbiorowy 14 października 1773 na wniosek króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, za zgodą rosyjskiego posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego Ottona Magnusa von Stackelberga. Komisja Edukacji Narodowej była zarazem pierwszą w Polsce jak i w całej Europie władzą oświatową o charakterze współczesnego ministerstwa oświaty publicznej, obejmującej całość edukacji; trzystopniowy model szkół podstawowych i średnich i uniwersytet w Krakowie i Wilnie⁶. Jej pierwszym Prezesem (Ministrem) był od 1773 r. do 1776 r. biskup wileński Ignacy Jakub Massalski, usunięty z tej funkcji w za nadużycia finansowe w szkołach litewskich, później jeden z twórców konfederacji targowickiej, która przyczyniła się do likwidacji Komisji Edukacji Narodowej. Drugim Prezesem od 1776 r. do 1794 r. był biskup płocki (późniejszy prymas) Michał Jerzy Poniatowski. W konstytucji 3 maja funkcje prezesa KEN powierzono Prymasowi Polski, który zasiadał w Straży Praw, jako swoisty minister oświaty. Głównym inicjatorem i architektem powstania Komisji był pijar, ksiądz Hugo Kołłątaj, który jednak odgrywał w jej działaniu bardzo ważną rolę wybitnego eksperta. Ostateczny cios Komisji zadała konfederacja targowicka (spisek magnacki zawiązany w nocy z 18 na 19 maja 1792 w Targowicy - w rzeczywistości 27 kwietnia 1792 w, Petersburgu), która odebrała jej władzę

---

⁶ Komisja Edukacji Narodowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komisja_Edukacji_Narodowej, odczyt 23.07.2020

nad szkołami zakonnymi oraz całkowicie zmieniła jej skład. Wielu członków Komisji (z Kołłątajem na czele) i tak musiało opuścić kraj po zwycięstwie Targowicy.⁷

W trakcie powstania listopadowego w ramach Rządu Narodowego w roku 1931 ministrami wyznań i oświecenia publicznego byli: Joachim Lelewel i Kajetan Garbiński.⁸

2.2. RAZEM

Z przekształcenia Departamentu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tymczasowej Rady Stanu powstało z dniem 1 lutego 1918 r. w Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Był to pierwszy centralny organ administracji rządowej w II Rzeczypospolitej, powołany do zarządu szkolnictwa wszelkich stopni i typów, opieki nad nauką, literaturą i sztuką, nad archiwami, bibliotekami, czytelniami, muzeami i teatrami oraz do realizacji zadań państwa w sprawach wyznaniowych.⁹ Do zakresu przedmiotowego jego działania należały, obok problemów wyznań, trzy człony edukacji narodowej: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka, które były z sobą powiązane.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego funkcjonowało do 1939 r (do wybuch II wojny światowej). W ciągu 21 lat jego funkcjonowania ministerstwem kierowało aż 20 ministrów (przeciętnie minister funkcje swe pełnili przez jeden rok, najdłużej ministrem był światowej sławy chemik, dwukrotnie był nominowany do nagrody Nobla Wojciech Alojzy Świątosławski¹⁰ i pedagog Janusz Jędrzejewski¹¹) Byli to:¹¹

- Ksawery Prauss od 1918 do 1919
- Jan Łukasiewicz w 1919
- Tadeusz Łopuszański od 1919 do 1920
- Maciej Rataj od 1920 do 1921
- Antoni Ponikowski od 1921 do 1922
- Julian Nowak w 1922
- Kazimierz Władysław Kumaniecki w 1922
- Józef Mikułowski-Pomorski od 1922 do 1923

⁷Komisja Edukacji Narodowej, https://www.szkolnictwo.pl/szukaj,Komisja_Edukacji_Narodowej, odczyt 23.07.2020 r.

⁸Rząd Narodowy (powstanie listopadowe), [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzad_Narodowy_\(powstanie_listopad\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzad_Narodowy_(powstanie_listopad)), odczyt 23.07.2020 r.

⁹Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Wyznań_Religijnych_i_Oświecenia_Publicznego, odczyt 25.07.2020 r.

¹⁰Wojciech Alojzy Świątosławski, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_światosławski_\(minister\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_światosławski_(minister)), odczyt 25.07.2020 r.

¹¹Ministerstwo Edukacji Narodowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Edukacji_Narodowej, odczyt 25.07.2020 r.

- Stanisław Głąbiński w 1923
- Bolesław Miklaszewski od 1923 do 1924
- Stanisław Grabski od 1925 do 1926
- Józef Mikułowski-Pomorski w 1926
- Antoni Sujkowski w 1926
- Kazimierz Bartel od 1926 do 1927
- Gustaw Dobrucki od 1927 do 1928
- Kazimierz Świtalski od 1928 do 1929
- Sławomir Czerwiński od 1929 do 1931
- Janusz Jędrzejewicz od 1931 do 1934
- Waclaw Jędrzejewicz od 1934 do 1935
- Wojciech Alojzy Świętosławski od 1935 do 1939.

Przeciętnie minister funkcje swe pełnili przez jeden rok. Najdłużej ministrem był, urodzony w powiecie olhopolskim guberni podolskiej światowej sławy chemik, dwukrotnie nominowany do nagrody Nobla, profesor zwyczajny Wojciech Alojzy Świętosławski¹² i pedagog, major piechoty Janusz Jędrzejewicz¹³.

Janusz Jędrzejewicz, brat Waclawa, urodzony na wschodnim Podolu, absolwent UJ, członek obozu piłsudczykowskiego. Od 12 sierpnia 1931 do 22 lutego 1934 piastował urząd Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Jako jedyny z tych 20 ministrów wdrożył reformę szkolną, zwana od jego nazwiska reforma jędrzejowska, nie zawsze dobrze oceniana. Od 10 maja 1933 do 13 maja 1934 stał na czele rządu II RP, a jego następcą na fotelu ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego został jego brat Waclaw Jędrzejewski. Wszystko to ułatwiło mu wdrażanie reformy oświaty i szkolnictwa wyższego.¹⁴ „Była ona wyrazem sanacyjnej polityki oświatowej zmierzającej do zróżnicowania wykształcenia społeczeństwa i zarazem związania młodzieży z rządzącym obozem.”¹⁵

Kluczowe znaczenie dla rozwoju uniwersytetu nowożytnego miał, utworzony w 1809 według koncepcji Wilhelma von Humboldta, w 1890 roku Uniwersytet Berliński. Był to uniwersytet liberalny, w pełni autonomiczny, w którym zachowano wolności akademickie i zapewniono mu jednocześnie finansowanie przez państwo. Uniwersytet Humboldta był pierwowzorem uniwersytetu badawczego, którego cechą szczególną było prowadzenie

¹² Wojciech Alojzy Świętosławski, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech>, odczyt 25.07. 2020 r.

¹³ Janusz Jędrzejewicz https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Jędrzejewicz, odczyt 25.07. 2020 r.

¹⁴ Janusz Jędrzejewicz, https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Jędrzejewicz, odczyt 25.07. 2020 r.

¹⁵ Andrzej Ajnenkiel: Polska po przewrocie majowym. Zarys dziejów politycznych Polski 1926-1939. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1980, s. 301.

równocześnie działalności badawczej i edukacyjnej. Jedność nauki i kształcenia oraz idea wolności badań i kształcenia były cechami generalnymi i podstawowymi koncepcji liberalnego uniwersytetu humboldtowskiego. Elementem jego misji była wolność akademicka, poszukiwanie prawdy przez społeczność akademicka, czyli wykładowców i studentów oraz przekazywanie jej otoczeniu.¹⁶

Tradycyjny uniwersytet liberalny Humboldta był jednocześnie organizacją badawczą i nauczającą. Równoczesne prowadzenie badań naukowych i kształcenie stanowiły dwie strony działań prowadzących do realizacji misji uniwersytetu, gwarantujących jednoczesny rozwój wykładowców i studentów. Tym różni się uniwersytet od liceum ogólnokształcącego i zawodowej szkoły pomaturalnej, których merytoryczną kontynuacją i wyższym szczeblem poszukiwania wiedzy jest uniwersytet. Razem tworzą system edukacji narodowej. Te zasady funkcjonowania uniwersytetu i jego szczególne właściwości sprawiły, że zarówno Komisja Edukacji Narodowej jak i Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podporządkowane były to trzy człony edukacji narodowej: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka, co miało zagwarantować jedność nauki i kształcenia w kraju. Cechy Uniwersytetu Humboldta przełożyły się na zapisaną w stosownych aktach normatywnych na strukturę organizacyjną i zasady zarządzania nauką, szkolnictwem wyższym i oświatą w Polsce w okresie funkcjonowania Komisji Edukacji Narodowej i w latach 1918-1939.

3. Ministerstwa nadzorujące oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

3.1. Wprowadzenie

Nazwa państwa „Polska Rzeczpospolita Ludowa”¹⁷ została wprowadzona w dniu uchwalenia przez Sejm Ustawodawczy Konstytucji z 22 lipca 1952 r.¹⁸ i zmieniona w grudniu 1989 r. przez Sejm Kontraktowy na „Rzeczpospolita Polska”. Konstytucja ta została uchylona całkowicie przez art. 242 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.¹⁹, Faktycznie PRL nie zakończył się w szkołach wyższych, w 1997, ponieważ podstawowe zasady ich funkcjonowania pozostały jednak niezmienione do 2005 r. W roku tym wraz z przyjęciem

---

¹⁶ Krzysztof Lea, Zarządzanie uczelnią. Koncepcje i współczesne wyzwania”, wydanie II poprawione, Oficyna Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2013, s. 37.

¹⁷ Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Wikipedia Wolna encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej, odczyt 22.07.2020 r.

¹⁸ Ustawa Konstytucyjna z dnia 22 lipca 1952 r. - Przepisy wprowadzające Konstytucję Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz. U. z 1952 r. Nr 33, poz. 233.

¹⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>, odczyt 22.07.2020 r.

ustawy z 27 lipca „Prawo o szkolnictwie wyższym”²⁰ otwierał nowy rozdział w historii szkolnictwa wyższego w Polsce, który zawierał cechy feudalno-socjalistyczne uniwersytetu. Dlatego też możemy przyjąć, że ustrój i zarządzanie szkołami wyższymi w PRL zostały ustalone na mocy kilku dekretów i ustaw, które w tym realnym, choć nie formalnym okresie PRL-u obowiązywały w określonym czasie w latach od 1944 r. do maja 2018 r.:

- Dekret z dnia 16 listopada 1945 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół, Dz. U. z 1945 r. Nr 56, poz. 303;²¹
- Dekret o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym, Dz. U. z 1945 r. Nr 2, poz. 9;²²
- Dekret z dnia 28 października 1947 r., o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego;²³
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 1950 r. o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki²⁴ oraz jej nowela:
- Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o przekształceniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki w urząd Ministra Szkolnictwa Wyższego;²⁵
- Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki;²⁶
- Ustawa z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych;²⁷
- Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o zmianie ustawy o szkołach wyższych²⁸;
- Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych;²⁹

²⁰ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym”, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365.

²¹ Dekret z dnia 16 listopada 1945 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół, Dz. U. z 1945 r. Nr 56, poz. 303, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.1945.056.0000313.metryka.dekret-o-zmianie-przepisow-dotyczacych-szkol-akademickich-i-stosunku-sluzbowego-profesorow-i-pomocniczych-sil-naukowych-tych-szkol.html>, odczyt 18.08.2020 r.

²² Dekret o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym, Dz. U. z 1945 r. Nr 2, poz. 9, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19460020009/O/D19460009.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

²³ Dekret z dnia 28 października 1947 r., o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19470660415/O/D19470415.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

²⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 1950 r. o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki, Dz. U. z 1950 r. Nr 21, poz. 181, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19500210181/O/D19500181.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

²⁵ Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o przekształceniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki w urząd Ministra Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 1951 r. Nr 67, poz. 465, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19510670465/O/D19510465.pdf>, 18.08.2020 r.

²⁶ Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki, Dz. U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19520060038/O/D19520038.pdf>, 18.08.2020 r.

²⁷ Ustawa z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych, Dz. U. z 1958 r. Nr 68, poz. 336.

²⁸ Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o zmianie ustawy o szkołach wyższych Dz. U. z 1965 r. Nr 14, poz. 98, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19650140098/O/D19650098.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

²⁹ Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych Dz. U. z 1965 r. Nr 14, poz. 101, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19650140101/O/D19650101.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

- Ustawa z 20 grudnia 1968 r o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, Dz. U. Nr 46, poz. 334,³⁰
- Ustawa z dnia 4 maja 1982 r o szkolnictwie wyższym;³¹
- Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym;³²
- Ustawa z 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym”³³.

Każda z tych ustaw była wielokrotnie przez sejm nowelizowana w mniejszym lub większym zakresie oraz dostosowywana do aktualnych potrzeb w rządu i ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w danym czasie. Istotny głos w tych sprawach zazwyczaj miał premier³⁴.

W PRL do powołanie ministerstwa i jego zniesienie następowało na mocy ustawy podjętej przez Sejm. Istotna zmiana nastąpiła w 1996 r. Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. ministerstwa tworzy, znosi lub przekształca Rada Ministrów w drodze rozporządzenia. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje ministerstwu statut, w którym określa jego szczegółową strukturę organizacyjną. W tej sytuacji to, co rząd połączył, to rząd może rozłączyć.³⁵ Konsekwencją nowych uprawnień rządu były następstwa jego dymisji. W razie przyjęcia przez dymisji rządu, zgłoszonego przez Prezesa Rady Ministrów, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polski, automatycznie dymisję składają sekretarze i podsekretarze stanu i wojewodowie wicewojewodowie. (art. 38)³⁶

3.2. RAZEM

Samozwańcza Krajowa Rada Narodowa (KRN) w lipcu 1944 r. sama sobie nadała kompetencje parlamentu Polski i upoważniła się do wydawania obowiązujących ustaw i

³⁰ Ustawa z 20 grudnia 1968 r o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1968 r. Nr 46, poz. 334, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19680460334/O/D19680334.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

³¹ Ustawa z dnia 4 maja 1982 r o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1982 r. Nr 14, poz. 113, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820140113/O/D19820113.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

³² Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900650385/O/D19900385.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

³³ Ustawa z 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym”, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051641365/T/D20051365L.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.

³⁴ W Polsce oficjalnym tytułem premiera (szefa rządu) od 1921 roku (tj. od wejścia w życie części przepisów Konstytucji marcowej) jest prezes Rady Ministrów. W latach 1917–1921 szefa rządu oficjalnie określano, jako „prezydenta ministrów”. Funkcje premiera w Polsce pełniło: w okresie 1918-1939 – 20 osób (w tym kilku wielokrotnie); w latach 1944 do 1989 – 10 osób (połowę tego okresu – 8239 dni, czyli 22,5 roku premierem był Józef Cyrankiewicz); w latach od 1989 do chwili obecnej (2020 r.) – 16 osób. Premierzy Polski, Wikipedia, Wolna encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Premierzy_Polski, odczyt 22.07.2020 r.

³⁵ Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, Dz. U. z 1996 r. Nr 106, poz. 492, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19961060492/U/D19960492Lj.pdf>, odczyt 22.07.2020 r.

³⁶ Tamże.

dekretów z mocą ustawy³⁷ oraz egzekwowania ich przestrzegania. KRN wydała 21 lipca ustawę KRN utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN) jako tymczasową władzę wykonawczą, namiastkę nielegalnie powołanego rządu Polski podporządkowanego wiernemu emisariuszowi Kremla, Przewodniczącemu KRN Bolesławowi Bierutowi. W skład PKWN weszło między innymi 14 wyznaczonych imiennie kierowników resortów. Wśród nich był także Kierownik Resortu Oświaty – dr niehabilitowany Stanisław Skrzyszewski (PPR). Bolesław Bierut miał zaufanie do doktorów niehabilitowanych. W składzie dwudziestoosobowym składzie PKWN było ich aż czterech.³⁸ Resort oświaty (21 lipca 1944 – 31 grudnia 1944 r.) miał obejmować tylko **jeden człony edukacji narodowej: oświatę**. W składzie resortów PKWN nie było resortu szkolnictwa wyższego i nauki. Na mocy ustawy KRN z 31 grudnia 1944 r. o powołaniu Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej powołano 15 ministrów, w tym Ministra Oświaty, **któremu podporządkowano: oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę**³⁹.

W ramach demontażu prawa obowiązującego w szkolnictwie wyższym w okresie międzywojennym na mocy dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół przeprowadzono specyficzną nowelizację w ustawie z dnia 15 marca 1933 r. w kwestiach dotyczących warunków, na jakich mogą być zatrudnieni na stanowiskach profesorów i docentów osoby nieposiadające habilitacji w uczelniach akademickich z pełnymi uprawnieniami profesora posiadającego tytuł naukowy. Wzorując się na tym dekrete autorzy nowej ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁴⁰ wprowadzili możliwość zatrudnienia na stanowisku profesora uniwersytetu doktora niehabilitowanego. Dla „swoich ludzi”. W 1945 stworzono, więc możliwość zatrudnienia w uczelniach akademickich osobom, bez odpowiednich kwalifikacji, przeniesionych z wojska oficerów politycznych i z partii zaufanych towarzyszy. Część z nich zastąpiło profesorów nieakceptujących nowego systemu politycznego wprowadzonego w Polsce.⁴¹

³⁷ Ustawa KRN z dnia 15 sierpnia 1944 r. o tymczasowym trybie wydawaniu dekretów z mocą ustawy, Dz. U. z 1944 r. Nr 1, poz. 3, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19440010003/O/D19440003.pdf>, odczyt 26.07. 2020 r.

³⁸ Ustawa KRN z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, Dz. U. z 1944 r. Nr 1, poz. 1, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19440010001>, odczyt 26.07. 2020 r.

³⁹ Ustawa KRN z dnia 31 grudnia 1944 r. w sprawie utworzenia Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 1944 r. Nr 68, poz. 99, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19440190099>, odczyt 25.07. 2020 r.

⁴⁰ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. Poz.1668.

⁴¹ T. Wawak, Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019 r.

Dekret z dnia 23 listopada 1945 r o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym zaleca stosowanie postanowień ustawy z 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa z zaleconymi w dekreście zmianami. Wprowadza w nowelizowanej w ten sposób ustawie Ministra Oświaty w miejsce Ministra Wyznań i Oświecenia Publicznego, któremu podporządkowany zostaje oświata i szkolnictwo wyższe.⁴²

Dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego do składu rady ministrów zaliczył Ministra Oświaty, **któremu powierzono zarząd sprawami nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce.**⁴³ Nazwa ministerstwa nie była przypadkowa, nawiązywała, bowiem do oświecenia, przypominała w części nazwę ministerstwa właściwego do edukacji narodowej z okresu międzywojennego – Ministerstwa Wyznań i Oświecenia Publicznego (oczywiście bez wyznań Polka po II wojnie światowej miała być państwem ateistycznym). W pierwszych latach po II wojnie światowej, do 1950 r. **Ministrowi Oświaty podporządkowana była cała edukacja narodowa obejmująca: oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę.**

3.3. OSOBNO

Na mocy ustawy z 26 kwietnia 1950 r.⁴⁴ z Ministerstwa Oświaty wydzielono część zadań i powierzone je do wykonania nowo powołanemu Ministerstwu Szkół Wyższych i Nauki z dniem 12 maja 1950 r. Ustawa z 15 grudnia 1951 r. o przekształceniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki zmieniła jego nazwę. Powstało wówczas z dniem 31 grudnia 1951 r. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, (które funkcjonowało do 16 listopada 1966 r.) Jednocześnie 15 grudnia 1951 r. została uchwalona pierwsza po II wojnie światowej ustawa o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki⁴⁵. W ustawie tej określone zostały nie zrozumiałe i niewystępujące dotychczas zadania szkoły wyższej, które miały niewiele wspólnego z kształceniem: „Szkoly wyższe kształcą i wychowując kadry inteligencji ludowej w duchu ofiarnej służby ojczyźnie, walki o pokój i socjalizm ....” Ustawa nakazywała wychowywać w duchu, ale nie definiowała użytych pojęć: „*inteligencja*

⁴² Dekret z dnia 23 listopada 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym, Dz. U. z 1945 r. Nr 2, poz. 9, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19460020009/O/D19460009.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.

⁴³ Dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, Dz. U. z 1947 r. Nr 46, poz. 415, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19470660415/O/D19470415.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.

⁴⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 1950 r. o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki, Dz. U. z 1950 r. Nr 21, poz. 181, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19500210181/O/D19500181.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.

⁴⁵ Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki, Dz. U. z 1952 r. Nr 6, poz. 8, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19520060038/O/D19520038.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.

ludowa”, „socjalizm”. Zadania szkoły wyższej zostały przejęte z wytycznych do szkolenia ideologicznego kursu partyjnego, niemającego nic wspólnego z szkolnictwem wyższym i nauką. Niestety, tak rozumiana misja „socjalistycznej szkoły wyższej”, mająca niewiele wspólnego z nauką towarzyszyła uczelniom przez kilkadziesiąt lat. Dlatego też rola nauki w celach szkoły wyższej i jej zadaniach była traktowana po macoszemu. Nacisk położono na wychowanie i kształcenie zabarwione ideologicznie przez aparat partyjny mający istotne znaczenie w zarządzaniu szkołami wyższymi i nauką. Ministerstwo zarządzając szkołami wyższymi, stosując system nakazowo-rozdzielczy było przede wszystkim narzędziem w realizacji („jedynie słusznych wówczas”) celów i zadań wyznaczonych przez władze partii („przewodniej siły narodu”).

Okrojone Ministerstwo Oświaty funkcjonowało nadal do także do 11 listopada 1966 r.⁴⁶ Od kwietnia 1950 r. do listopada 1966 r. rozdzielone **było zarządzanie i nadzór polityczny nad oświatą oraz szkołami wyższymi i nauką między dwa ministerstwa.**

Pierwsze próby formalnego oddzielenia części problemów dotyczących nauki wystąpiły już w 1960 roku. Na mocy ustawy z 17 lutego 1960 r. przy Radzie Ministrów utworzono Komitetu do Spraw Techniki, który funkcjonował od 26 lutego 1960 r. do 5 lipca 1963 r. Celem było między innymi: koordynowanie prac badawczych i doświadczalnych w dziedzinie postępu technicznego o znaczeniu międzyresortowym i zapewnienia ich wykorzystania w praktyce, opracowanie i opiniowanie wniosków w sprawie tworzenia i organizacji, placówek naukowo-badawczych, oraz organizowanie działalności w zakresie informacji naukowo-technicznej i techniczno-ekonomicznej. Komitet pracował pod kierunkiem Przewodniczącego Komitetu, który wchodził w skład Rady Ministrów.⁴⁷ Część problematyki dotyczącej nauki i związanej z techniką weszły w obszar zainteresowania Przewodniczącego tego Komitetu.

Kolejny krok zabierania problemów dotyczących bezpośrednio nauki poza ministerstwo właściwe do spraw szkolnictwa wyższego nastąpiło w następstwie ustawy z 28 czerwca 1963 r. o utworzeniu Komitetu Nauki i Techniki, który działał przy Radzie Ministrów. Komitet był kolegialnym naczelnym organem administracji państwowej w zakresie wyznaczonego mu zakresu działania obejmującego sprawy rozwoju nauki i techniki,

---

⁴⁶ Ministerstwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej, odczyt 25.07. 2020 r.

⁴⁷ Ustawa z dnia 17 lutego 1960 r. o Komitecie do Spraw Techniki., Dz. U. z 1960 r. Nr 10, poz. 53, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600100063/O/D19600063.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

a jego przewodniczącym był Wiceprezes Rady Ministrów.⁴⁸ Komitetu Nauki i Techniki działał do 29 marca 1972 r., do powołania Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Wyprowadzone z ministerstwa właściwego do szkolnictwa wyższego sprawy dotyczące nauki i jej rozwoju wróciły po kilku latach do niego.⁴⁹

3.4. RAZEM

Ministrem Szkolnictwa Wyższego do 11 listopada 1966 r. był prof. Henryk Jabłoński, który zainicjował połączenie ministerstw Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Na mocy ustawy z 11 lipca 1966 r. utworzono Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego.⁵⁰ Ministerstwo to działało od 16 listopada 1966 r. do 29 marca 1972 r., którym kierował prof. Henryk Jabłoński.⁵¹ W tym krótkim okresie **Ministrowi Oświaty i Szkolnictwa Wyższego podporządkowano trzy człony edukacji narodowej: oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę.** Część problemów dotyczących nauki, jak wspomniano powyżej, były przeniesione od 28 czerwca 1963 r. do 29 marca 1972 r. spod nadzoru ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do Urzędu Komitetu Nauki i Techniki.

3.5. OSOBNO

Protesty robotników w Polsce w dniach 14-22 grudnia 1970 r., stłumione przez milicję i wojsko, nazwane przez dziennikarzy i historyków wydarzeniami grudniowymi 1970, doprowadziły do wymiany elity rządzącej w Polsce. Zmianie uległo szereg ustaw i struktura Rady Ministrów. Na mocy ustawy z 29 marca 1972 r. w miejsce Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz Urzędu Komitetu Nauki i Techniki utworzono:

- Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki⁵²,
- Ministerstwo Oświaty i Wychowania⁵³.

⁴⁸ Ustawa z dnia 28 czerwca 1963 r. o utworzeniu Komitetu Nauki i Techniki, Dz. U. z 1963 r. Nr 28, poz.165, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19630280165/O/D19630165.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁴⁹ Ustawa z dnia 29 marca 1972 r. o utworzeniu urzędu Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Dz. U. z 1972 r. Nr 11, poz. 70, odczyt 25.07. 2020 r.

⁵⁰ Ustawa z dnia 11 listopada 1966 r. o utworzeniu urzędu Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 1966 r. Nr 47, poz. 293, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19660470293/O/D19660293.pdf> odczyt 25.07. 2020 r.

⁵¹ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ministrowie od 1950 r., https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Nauki_i_Szkolnictwa_Wy%C5%9Bszego, odczyt 25.07. 2020 r.

⁵² Ustawa z dnia 29 marca 1972 r. o utworzeniu urzędu Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Dz. U. z 1972 r. Nr 11, poz. 70, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110070/O/D19720070.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁵³ Ustawa z dnia 29 marca 1972 r. o utworzeniu urzędu Ministra Oświaty i Wychowania. Dz. U. z 1972 r. Nr 11, poz. 71., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110071/O/D19720071.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

Ta ustawa spowodowała ponowne rozdzielenie nadzoru nad oświatą oraz nad szkołami wyższymi i nauką między dwa ministerstwa.

Obie ustawy: łączącą (11 lipca 1966 r.) i rozdzielającą **między dwa ministerstwa** (29 marca 1972 r.) podpisał prof. Henryk Jabłoński. Jako Przewodniczący Rady Państwa, swoim podpisem rozłączył oświatę od szkolnictwa wyższego i nauki (koncepcja OSOBNO). Był on inicjatorem połączenia tych dwóch ministerstw 11 listopada 1966 r. w jedno Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, (koncepcja RAZEM), którym kierował (do 28 marca 1972 r.), jako Minister. Punkt widzenia Profesora na temat **podporządkowania trzech członów edukacji narodowej: oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki jednemu ministrowi zależało od stanowiska, jakie mu partia rządząca Polską w danym dniu powierzyła**. W 29 marca 1972 roku, jako przewodniczący Rady Państwa opowiedział się za ujęciem OSOBNO oświaty i OSOBNO szkolnictwa wyższego i nauki. Prof. Henryk Jabłoński był Przewodniczącym Rady Państwa do 6 listopada 1985 r. (kolejno po Józefie Cyrankiewicz i przed Wojciechem Jaruzelskim – karuzela stanowisk PRL)⁵⁴.

Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki funkcjonowało od 29 marca 1972 r. do 3 grudnia 1984 r. Kierujący tym Ministerstwem Benon Miśkiewicz y stanął na czele nowego powstałego Ministerstwa, nie zmieniając swego gabinetu.

Ustawa z 3 grudnia 1984 r. o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń podzielono Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Techniki na, dwa⁵⁵, które rozpoczęło formalnie swoją działalność 1 stycznia 1985 r.⁵⁶:

- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (funkcjonowało do 24.10.1987 r.)⁵⁷
- Urząd Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń⁵⁸.

W następstwie tej ustawy ponownie wyłączono część problematyki dotyczącej nauki, związanej z postępowaniem naukowo-technicznym i wdrożeniami spod zwierzchnictw ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego i przekazano je do powstałego 1 stycznia

⁵⁴ Henryk Jabłoński, https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Jabłoński,

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110070/O/D19720070.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁵⁵ Ustawa z dnia 3 grudnia 1984 r. o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Dz. U. z 1984 r. Nr 55, poz. 280, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840550280/O/D19840280.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁵⁶ Ministerstwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej, odczyt 25.07. 2020 r.

⁵⁷ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ministrowie od 1950 r.,

https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Nauki_i_Szkolnictwa_Wyższego, odczyt 25.07. 2020 r.

⁵⁸ Ustawa z dnia 3 grudnia 1984 r. o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Dz. U. z 1984 r. Nr 55, poz. 280, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840550280/O/D19840280.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

1985 r. Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń oraz poddano ten Urząd nadzorowi sprawowanemu przez powołany Komitet do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów. Kierownik Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń był pierwszym zastępcą przewodniczącego Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego, ministrem sprawującym nadzór nad realizacją przepisów w zakresie wdrażania postępu naukowo-technicznego w gospodarce.⁵⁹ Komitet do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów został zastąpiony przez Komitet Badań Naukowych w styczniu 1991 r.⁶⁰ Urząd Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń funkcjonował do 22 marca 1991 r.⁶¹

3.6. RAZEM

Rok 1987 sprzyjał integracji ministerstw nadzorujących funkcjonowanie w Polsce oświaty oraz szkolnictwa wyższego i części problemów nauki dotyczącej postępu naukowo-technicznego. Ustawa z dnia 23 października 1987 r. o utworzeniu urzędu Ministra Edukacji Narodowej (MEN) znosiła urząd Ministra Edukacji i Wychowania oraz urząd Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ustawodawca ustalił, że do głównych zadań MEN należy:⁶²

- określenie zasad i organizowanie kształcenia, nauczania i wychowania dzieci i młodzieży;
- opracowanie zasad i tworzenie warunków kształcenia, doksztalcania i doskonalenia kadr nauczycielskich, i kadr naukowych oraz prowadzenie spraw z określeniem i nadzorowania stopni i tytułów naukowych;
- realizacja polityki państwa w dziedzinie badań naukowych;
- sprawowanie nadzoru i kontroli przez Ministra nad podległymi szkołami wyższymi.

Ustawa o utworzeniu Ministerstwa Edukacji Narodowej nie likwidowała natomiast Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń. W sumie z powyższego wynika, że od 23 października 1987 r. to Ministerstwo **nadzoruje funkcjonowanie oświaty i szkolnictwa wyższego oraz naukę, z wyłączenie spod nadzoru i kierownictwa ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, czyli Ministra Edukacji Narodowej.** Jest to początek

---

⁵⁹ Ustawa z dnia 3 grudnia 1984 r. o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Dz. U. z 1984 r. Nr 55, poz. 280, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840550280/O/D19840280.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁶⁰ Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych, Dz. U. z 1991 r. Nr 8, poz. 28., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910080028/O/D19910028.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁶¹ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ministrowie od 1950 r., https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Nauki_i_Szkolnictwa_Wyższego, odczyt 25.07. 2020 r.

⁶² Ustawa z dnia 23 października 1987 r. o utworzeniu urzędu Ministra Edukacji Narodowej, Dz. U. z 1987 r. Nr 33, poz. 178, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19870330178/O/D19870178.pdf>, odczyt 28.07.2020 r.

zaawansowanego postrzegania przez ustawodawcę i rząd szkoły wyższej, jako instytucji nauczającej, szkolącej, czyli przedłużenie szkoły średniej. W tym modelu szkoły wyższej rola rozwoju naukowego wykładowców uniwersytetu ma drugorzędne znaczenie. Na pierwszy i zasadniczy plan funkcjonowania szkoły wyższej wybija się dydaktyka nauczyciela akademickiego, a jego praca naukowa ma trzeciorzędne znaczenie. Ten nurt myślenia rozwijany był przez ministerstwa właściwe do spraw szkolnictwa wyższego w kolejnych reformach funkcjonowania szkolnictwa wyższego w PRL. Pojawiła się w 1989 r. poważna obawa, że po zmianie systemu politycznego w Polsce i partii rządzących ten nurt nadal będzie dominował w następnych reformach szkolnictwa wyższego i nauki, w których w Polsce po II wojnie światowej uniwersytety były tak samo traktowane, jako szkoły, ale z dopiskiem wyższe. Niski poziom naukowy wykładowców, mizerne efekty naukowe nauczycieli akademickich nie przeszkadzały ministrom i oczywiście także rektorom, od których nie wymagano rozwoju naukowego profesorów i docentów, adiunktów i asystentów, traktujących ich, jako nauczycieli – wykładowców w szkole, która zaliczali uczniowie nazwani studentami po maturze, której wymogi stopniowo malały. Z prowadzonych przez autora badań wynika, że około 30 % studentów pierwszego roku nie powinno zdać matury! Połączenie oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki pod nadzorem lub kierownictwem jednego ministerstwa mogłoby ten stan zmienić i uzdrowić. Czy III RP będzie w stanie tym ambitnym zadaniom sprostać? Czas pokaże!

4. Ministerstwa nadzorujące oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę w III RP

4.1. RAZEM oświata i szkolnictwo wyższe bez nauki

Ministrem Edukacji Narodowej, w rządzie Tadeusza Mazowieckiego, po wyborach parlamentarnych 4 czerwca 1989 r., w okresie przemian ustrojowych w Polsce w latach 1989-1991 był Henryk Samsonowicz bezpartyjny, reprezentujący NSZZ „Solidarność”.⁶³

Rada Ministrów w dniu 3 listopada 1999 r. wydała rozporządzenie o utworzeniu Ministerstwa Edukacji Narodowej⁶⁴, które funkcjonowało do 19 października 2001 r. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. utworzono Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, zmieniając dotychczasową nazwę Ministerstwa Edukacji

---

⁶³ Henryk Samsonowicz – Wikipedia, wolna encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Samsonowicz, odczyt 28.07.2020 r.

⁶⁴ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, Dz. U. z 1999 r. Nr 91, poz.1019, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19990911019/O/D19991019.pdf>, 28.07.2020 r.

Narodowej, poszerzono tym samym zakres zadań tego ministerstwa o problemy sportu.⁶⁵ Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu pod tą nazwą funkcjonowało do 1 września 2005 r. Wówczas to wrócono do poprzedniej nazwy – Ministerstwo Edukacji Narodowej, które po tą nazwą funkcjonowało o 1 września 2005 r. do 31 października 2005 r.⁶⁶

Wraz z likwidacją Komitetu do spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów, który był pozostałością poprzedniego systemu politycznego, został utworzony na mocy ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. Komitet Badań Naukowych (KBN). Komitet był naczelnym organem administracji rządowej do spraw polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa. Przewodniczący KBN wszedł w skład Rady Ministrów. Przewodniczącemu KBN powierzono równocześnie obowiązek kierowania Urzędem KBN.⁶⁷ Cele i zakres jego zadań i sposób funkcjonowania KBN był zupełnie inny niż zlikwidowanego Komitetu. W oczach świata nauki, najważniejszą funkcją KBN było rozdzielanie niemal całości środków finansowych przeznaczanych przez budżet państwa na rozwój i utrzymanie nauki w Polsce. Komitet Badań Naukowych rozdzielał pieniądze na tzw. cele statutowe uczelni i państwowych instytutów naukowych, na rozwój infrastruktury naukowej (biblioteki, sieci komputerowe itp.). Dlatego też był dla szkół wyższych instytutów badawczych bardzo ważnym organem, decydującym o ich rozwoju. KBN organizował wymianę międzynarodową oraz uczestniczył w pracach związanych z integracją Polski z Unią Europejską. Do zadań Komitetu należało także bezpośrednie finansowanie badań naukowych w formie przyznawanych grantów. Granty te stanowiły w latach 1991–2005, (czyli w okresie funkcjonowania KBN) znaczną część środków budżetowych na naukę (ok 30%). Polityka ich przyznawania budziła kontrowersje, ale określała w dużym stopniu kierunki rozwoju nauki w Polsce.”⁶⁸.

Rolę decyzyjną w KBN pełnił jego komitet, w którym większość mieli przedstawiciele nauki (13 osób z 19). Organami komitetu było 12 zespołów zajmujących się poszczególnymi dziedzinami nauki. Członkowie zespołów byli wybierani przez wszystkich pracowników

---

⁶⁵ Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 3 listopada w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, Dz. U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1328, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20011221328/O/D20011328.pdf>, odczyt 28.07.2020 r.

⁶⁶ Ministerstwo Edukacji Narodowej. https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Edukacji_Narodowej, odczyt 28.07.2020 r.

⁶⁷ Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych, Dz. U. z 1991 r. Nr 8, poz. 28., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910080028/O/D19910028.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁶⁸ Komitet Badań Naukowych, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, odczyt 29.07.2020 r.

nauki, posiadających minimum stopień naukowy doktora.⁶⁹ W praktyce przeważali jednak w tym składzie w sposób zasadniczy profesorowie i doktorzy habilitowani.

Przewodniczący KBN został 19 października 1999 r. Ministrem Nauki, kierującym Urzędem KBN. Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. Urząd KBN został zniesiony i zastąpiony przez nowo utworzone Ministerstwo Nauki i Informatyzacji.⁷⁰ Utworzone ministerstwo zastąpiło tylko Urząd KBN, ale Komitet dalej funkcjonował. Na mocy ustawy z dnia 8 października 2004 r. O zasadach finansowania nauki (art. 41) sejm podjął decyzję o zniesieniu Komitet Badań Naukowych (art.41) i utworzeniu Rada Nauki przy Ministrze właściwym do spraw nauki (art. 21), która przejmie funkcje KBN.⁷¹ Na podstawie tej ustawy Merytorycznie Komitet Badań Naukowych został 5 lutego 2005 r. włączony w struktury Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, jako Rada Nauki.⁷² W ten sposób zniknął KBN naczelny organ administracji rządowej właściwy do spraw nauki. Natomiast Ministerstwo Nauki i Informatyzacji zostało zniesione w drodze Rozporządzenia Rady Ministrów z dniem 31.10.2005 r.⁷³

Na uwagę zasługuje fakt, że Przewodniczącym KBN od 19 października 2001 r. do 5.02.2005 r. oraz równocześnie, w pierw kierownikiem Urzędu KBN, a następnie Ministrem Nauki i Informatyzacji (rządu SLD) był prof. Michał Kleiber.⁷⁴ Prof. M. Kleiber od 2007 do 2015 był prezesem Polskiej Akademii Nauk, a w latach 2006–2010 doradcą społecznym prezydenta Lecha Kaczyńskiego (PiS) ds. kontaktów ze środowiskiem naukowym.⁷⁵

4.2. RAZEM oświata i szkolnictwo wyższe wraz z nauką

⁶⁹ Komitet Badań Naukowych Wikipedia. Wolna Encyklopedia,

https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Informatyzacji i zniesienia urzędu Komitetu Badań Naukowych Dz. U. z 2003 r. Nr 51, poz. 443, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030510443/O/D20030443.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷¹ Ustawa z dnia 8 października 2004 r. O zasadach finansowania nauki, Dz. U. z 2004 r. Nr 238, poz. 2390, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20042382390/O/D20042390.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷² Komitet Badań Naukowych, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, oraz Rozporządzenie Nauki i informatyzacji z dnia 10 czerwca 2005 r. w sprawie powoływania i odwoływania członków Rady Nauki, Dz. U. z 2005 r. Nr 110, poz. 932, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051100932/O/D20050932.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, Dz. U. z 2005 r. Nr 220, poz. 1879, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20052201879/O/D20051879.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁴ Komitet Badań Naukowych, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁵ Michał Kleiber, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Michał_Kleiber

Przebrane wybory parlamentarne SLD i przejęcie rządów przez PiS oznaczało nie tylko zmianę premiera, ale także rekonstrukcję Rady Ministrów. Postanowiono wówczas połączyć Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) z Ministerstwem Nauki i Informatyzacji i utworzenie nowego Ministerstwa Edukacji i Nauki (MEiN). Rada Ministrów kierowana wówczas przez nauczyciela dyplomowanego Kazimierza Marcinkiewicza wydała rozporządzenie 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji⁷⁶. Po raz kolejny trzy człony edukacji narodowej: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka znalazły się pod nadzorem jednego ministerstwa i jednego Ministra. Utraciły moc

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Informatyzacji i zniesienia urzędu Komitetu Badań Naukowych;⁷⁷
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu⁷⁸.

Ministrowi Edukacji i Nauki **powierzono nadzór i kierowanie oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką, czyli całą edukacją narodową.**

Ministerstwo Edukacji i Nauki powstało już po wejściu w życie 1 września 2005 r. ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym⁷⁹ i działało tylko do 5 maja 2006 r. W ustawie tej ustawodawca posługuje się pojęciem „*minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego*”, co pozwala Radzie Ministrów uznanie każdego ministra kierującego ministerstwem lub innym naczelnym organem administracji rządowej za ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, np. ministra zdrowia, ministra rolnictwa, kierownika urzędu rybołówstwa, kierownika centralnego organu cenzury, itp.

4.3. OSOBNO

⁷⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, Dz. U. z 2005 r. Nr 220, poz. 1879,

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20052201879/O/D20051879.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Informatyzacji i zniesienia urzędu Komitetu Badań Naukowych Dz. U. z 2003 r. Nr 51, poz. 443,

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030510443/O/D20030443.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, Dz. U. z 2005 r. Nr 165, poz. 1367,

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051651367/O/D20051367.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁷⁹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365,

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051641365/T/D20051365L.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

Tak też się stało z trzema członami edukacji narodowej – oświata została rozłączona od szkolnictwa wyższego i nauki. Rada Ministrów, kierowana przez wspomnianego powyżej Prezesa Kazimierza Marcinkiewicza, podzieliła, bowiem Ministerstwo Edukacji i Nauki na dwa, rozdzielając oświatę od szkolnictwa wyższego i nauki, wydając 5 maja 2006 r. dwa rozporządzenia:

- w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji i Nauki⁸⁰,
- w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁸¹.

Oba te ministerstwa, utworzone 5 maja 2006 r funkcjonują do dziś. Czy naszedł czas, aby je połączyć? Ustawę z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym sejm, zastąpił dwiema ustawami w lipcu 2018 r.:

- ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁸² i
- ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁸³,

Zachowując podporządkowanie oświaty Ministrowi Edukacji oraz szkolnictw wyższe wraz nauką Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

5. Przyczyny i skutki kolejnych zmian przyporządkowania edukacji narodowej (oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki) jednemu lub kilku ministerstwom w ramach kolejnego procesu restrukturyzacji zarządzania w Polsce

Zarządzanie w skali kraju oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w Polsce przez naczelne i centralne organy administracji rządowej od uzyskania niepodległości w 1918 r do dziś budzą mniej lub bardziej ożywione dyskusje i wywołują kolejne zmiany w tym zakresie. Od ponad 100 lat szukamy odpowiedzi na pytanie – czy edukacja narodowa, obejmująca oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę powinna być nadzorowana lub kierowana przez jeden organ administracji rządowej (urząd w randze ministerstwa) lub niezależnie od siebie, przez kilka naczelných lub centralnych organów administracji publicznej, kierowanych w danym

---

⁸⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 2006 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji i Nauki Dz. U. z 2006 r. Nr 76, poz. 532, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060760532/O/D20060532.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁸¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 2006 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 2006 r. Nr 76, poz. 533, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060760533/O/D20060533.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁸² Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. Poz.1668.

⁸³ Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. Poz.1669.

czasie przez osoby wchodzące w skład rady ministrów, czyli rządu? Na uwagę zasługuje fakt, że początkowo edukacja narodowa była podporządkowana jednemu ministerstwu (tab. 1):

- w okresie I RP Komisji Edukacji Narodowej (1773-1794);
- w okresie II RP Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (1918-1939);
- w okresie od 1945 r do 1950 r. Ministerstwu Oświaty.

W każdym z tych trzech okresach wskazanymi ministerstwami kierowało wiele osób.

Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzało kolejno 20 ministrów, reprezentujących rozmaite partie i ugrupowania polityczne, wchodzących w skład kolejnych rządów w okresie międzywojennym w Polsce. Przez 21 lat Ministerstwo to kierując oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką i Rząd II RP opowiadali się za wdrożeniem modelu klasycznego uniwersytetu liberalnego spełniającego dwa podstawowe cele: prowadzenie badań naukowych i kształcenie młodzieży akademickiej, przygotowując ją do zawodów praktycznych oraz doskonalenia ludzi. Ministerstwo i rząd, na co dzień budowali i rozwijali nierozzerwalny związek między edukacją, szkolnictwem wyższym i nauką, rozwijając w tym kierunku edukację narodową w Polsce. Przyczyny tego modelu zarządzania trzema elementami edukacji narodowej były ze wszech miar uzasadnione, co prowadziło do stopniowego rozwoju edukacji, szkolnictwa wyższego i nauki w okresie II RP.

Powołany w noc sylwestrową 31 grudnia 1944 r., na mocy ustawy KRN z 31 grudnia 1944 r. o powołaniu Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej powołano 15 ministrów, w tym Ministra Oświaty, **któremu podporządkowano: oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę**⁸⁴. Nie oznacza to, że to Minister Oświaty samodzielnie podejmował decyzje, albowiem był on tylko narzędziem, pasem transmisyjnym partii rządzącej i dowódców wojska stacjonującego w poszczególnych regionach kraju, w realizacji ich poleceń w nadzorowanym resorcie. Faktycznie Minister Oświaty nie zarządzał samodzielnie edukacją narodową. Dekrety i ustawy w latach 1944-1950 całkowicie zmieniły ustój i zasady funkcjonowania oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Wszystko to negatywnie wpływało na rozwój edukacji narodowej i jej jednostek organizacyjnych, który przebiegał w bardzo trudnych warunkach, stworzonych w następstwie II wojny światowej oraz zmiany ustroju społeczno-politycznego Polski.

W kwietniu 1950 r. wydzielono z Ministerstwa Oświaty nowe ministerstwo, które początkowo nazywała się Ministerstwo Szkół Wyższych i Nauki, a po roku ograniczono jego

---

⁸⁴ Ustawa KRN z dnia 31 grudnia 1944 r. w sprawie utworzenia Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U z 1944 r. Nr 68, poz. 99, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19440190099>, odczyt 25.07. 2020 r.

nazwę i zakres działania do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. W połowie roku 1950 dra Stanisława Skrzyszewskiego, który był pedagogiem i działaczem komunistycznym w okresie międzywojennym, pierwszym Ministrem Oświaty PKWN i Rządu Tymczasowego i ambasadorem we Francji został wprawdzie wiceministrem, a po roku ministrem spraw zagranicznych (do 1956 r.).⁸⁵ Na czele Ministerstwa Oświaty postawiono osobę mniej znaną, o znacznie słabszej pozycji politycznej i mniejszych skłonnościach do samodzielnego działania. Silna pozycja partyjna i polityczna dra Stanisława Skrzyszewskiego oraz pozytywna wówczas ocena jego pobytu w ZSSR w czasie drugiej wojny światowej została wykorzystana w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Natomiast na czele resortu Szkół Wyższego i Nauki r. stanął Adam Rapacki, urodzony we Lwowie, przedwojenny absolwent Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, młody (40 lat) działacz polityczny, wywodzący się z ruchu spółdzielczego i PPS.⁸⁶ Dla premiera Józefa Cyrankiewicza wywodzącego się z PPS korzystniejsze było wówczas przesunięcie dra Stanisława Skrzyszewskiego do ministerstwa spraw zagranicznych i powierzenie edukacji narodowej dwóm mniej samodzielnym ministrom o mniejszej pozycji politycznej. Ograniczenie nazwy Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego sygnalizowała, że Minister Szkolnictwa Wyższego nie będzie zajmował się głównie kształceniem, a nauka zostaje przesunięta na drugi plan jego obszaru działania (na sześć wyznaczonych w ustawie obszarów zakresów działań tylko dwa dotyczyły nauki, a pozostałe kształceniu). Problemy postępu naukowo-technicznego w tych ustawach 1950 r. i 1951 r. zupełnie zostały pominięte. Potwierdza to powstanie dopiero 1960 r. Komitetu do spraw techniki przy Radzie Ministrów oraz następnie w 1966 r. Komitetu Nauki i Techniki przy Radzie Ministrów.

Utworzenie w roku 1950 dwóch ministerstw w miejsce jednego zajmującego się oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką nie przyczyniły się do postępu edukacji narodowej, ponieważ głównym ich zadaniem był nadzór polityczny i wdrażanie ideologicznych wytycznych Komitetu Centralnego partii rządzącej. Celem tego podziału nie było doskonalenie i rozwój oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Przyswiecały mu cele polityczne partii rządzącej i rozgrywki kadrowe i personalne w obozie władzy. Poprawie nie uległa też jakość zarządzania w obu nowopowstałych ministerstwach i podległych im jednostkach organizacyjnych. Te problemy towarzyszyły szkoła wyższym w Polsce przez wiele lat w okresie PRL.

---

⁸⁵ Stanisław Skrzyszewski, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Skrzyszewski, odczyt 19.08.2020 r.

⁸⁶ Adam Rapacki. Wikipedia. Wolna Encyklopedia, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Rapacki_\(polityk\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Rapacki_(polityk)), odczyt 19.08.2020 r.

Po historycznym „październiku 1956 r.” do władzy dochodzi ponownie Władysław Gomółka, składając liczne obietnice społeczeństwu. Obywatele PRL zawierzili partii rządzącej i jej I Sekretarzowi, żyjąc nadzieją przeprowadzenia oczekiwanych zmian w zakresie zarządzania państwem, demokratyzacji sprawowania władzy i poprawy warunków bytu ludności obywateli. Zaowocowało to pojawieniem się bardzo ograniczonej samodzielności szkół wyższych w wyniku ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych⁸⁷. Niestety po kilku latach została ona znowelizowana ustawą z dnia 31 marca 1965 r. o zmianie ustawy o szkołach wyższych⁸⁸, zmniejszająca tą bardzo skromną autonomię szkół wyższych w Polsce. Ustawa ta nie uzyskała akceptacji środowiska akademickiego. Ministrem szkolnictwa wyższego został profesor nauk historycznych Henryk Jabłoński (walczył pod Narwikiem, działacz PPS, poseł KRN, poseł sejmu ustawodawczego i poseł na sejm od I do X kadencji, generał WP).⁸⁹ Wysoka pozycja polityczna (członek KC od 1948 r do 1981 r.), w przeciwieństwie do jego poprzedników na fotelu ministra szkolnictwa wyższego, miała zapewnić porządek, spokój i rozwój w szkolnictwie wyższym. Oczywiście wszystkie te funkcje pełnione przez Ministra, w tym w szkolnictwie wyższym i Polskiej Akademii Nauk, sukcesy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego nie przekładały się na poparcie środowiska akademickiego i nie gwarantowały posłuszeństwa względem władz partii i rządu znacznej części nauczycieli akademickich i studentów. Wydarzenia polityczne w Polsce w roku 1966 związane z obchodami 1000-lecia chrztu Polski, narastającego niezadowoleniem społeczeństwa, w tym zwłaszcza aktywizacja młodzieży studenckiej nie po myśli partii zaniepokoiło partię i rząd.

Wówczas pojawiła się propozycja połączenia Ministerstwa Oświaty z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego pod kierunkiem profesora Henryka Jabłońskiego, który nie wywodził się z obozu politycznego Polskiej Partii Robotniczej związanej z kierownictwem ZSRR, do którego doszło w listopadzie 1966 r. To połączenie nie poprawiło pozycji partii i rządu oraz Ministra wśród społeczności akademickiej oraz nie przyczyniło się do rozwoju oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Wprost przeciwnie edukacja narodowa przechodziła poważny, narastający kryzys wraz z załamaniem gospodarki Polski.

W marcu 1968 roku studenci wystąpili przeciwko polityce partii i rządu i jej negatywnych dla społeczeństwa i szkolnictwa wyższego skutków. Niestety słuszny protest

---

⁸⁷ Ustawa z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych, Dz. U. z 1958 r. Nr 68, poz.336, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19580680336/O/D19580336.pdf>, odczyt 19.08.2020 r.

⁸⁸ Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o zmianie ustawy o szkołach wyższych Dz. U. z 1965 r. Nr 14, poz. 98, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19650140098/O/D19650098.pdf>, odczyt 19.08.2020 r

⁸⁹ Henryk Jabłoński, https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Jabłoński, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110070/O/D19720070.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

strajkujących studentów we wszystkich cywilnych uczelniach w Polsce nie uzyskał oczekiwanego poparcia robotników i chłopów. Poparcie inteligencji było słabe i niewystarczające dla osiągnięcia jakichkolwiek sukcesów przez protestujących studentów. Konsekwencje słusznej walki o naprawę funkcjonowania szkół wyższych, odczuwalną poprawę, jakości kształcenia, rozwój nauki ponieśli studenci relegowani ze studiów, obciążeni karami dyscyplinarnymi oraz niewielka część nauczycieli akademickich. W pełni popiera to tezę, że połączenie oświaty i szkolnictwa wyższego (bez wydzielonych z pod nadzoru Ministra kwestii dotyczących nauki i techniki) nie przyniosła pozytywnych skutków dla edukacji narodowej, bo jej przeprowadzenie było podyktowane realizacją celów politycznych, partyjnych, (które także nie zostały zrealizowane!) a nie jej rozwoju. W latach 1965-1970 autor tego opracowania był studentem i uczestnikiem tzw. wypadków marcowych i uczestniczył w tych rewolucyjnych przemianach.

Na uwagę zasługuje nie włączenie pod nadzór Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego – Komitetu Nauki i Techniki przy Radzie Ministrów, który powstał w czerwcu 1966 r. i działał, tak jak Ministerstwo kierowane przez Prof. Henryka Jabłońskiego, do 29.03 1972 r. Wyraźnie widać, że Ministrowie, humaniści podporządkowano kształcenie i wychowanie polityczne i ideologiczne dzieci i młodzieży, ale kwestie nauki i techniki podporządkowali wicepremierowi. Komitet dysponował środkami finansowymi na rozwój nauk technicznych, z których korzystały instytuty branżowe, politechniki, przedsiębiorstwa państwowe, NOT i wchodzące w skład Naczelnej Organizacji Technicznej stowarzyszenia i towarzystwa. Do tych środków nie miały dostępu między innymi nauki humanistyczne, uznane, jako nauki nieprodukcyjne.

Nowa ekipa kierująca pod kierunkiem Edwarda Gierka partią i państwem w 1972 r. zwolniła prof. Henryka Jabłońskiego z funkcji Ministra i członka rządu i powierzyła mu funkcję, o małych kompetencjach sprawczych, przewodniczącego Rady Państwa. Ministerstwo z powrotem podzielono na dwa: Ministerstwo Oświaty i Wychowania oraz Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz zlikwidowano Komitet Nauki i Techniki przy Radzie Ministrów opanowany przez ludzi poprzedniej ekipy partyjnej rządzącej Polską. Układy polityczno-personalne były jedną z ważnych przyczyn tych zmian w ramach grupy trzymających wówczas władzę W PRL.

Od 1 stycznia 1985 r. wydzielono ponownie z ministerstwa właściwego do spraw szkolnictwa wyższego kwestie dotyczące i techniki związane z postępem naukowo-technicznym i wdrożeniami i powierzono je Komitetowi do spraw Nauki i Postępu technicznego przy Radzie Ministrów Przewodniczącym Komitetu został premier, a jego

pierwszym wiceprzewodniczącym był minister - Kierownikowi Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń. Podobny Komitet działał w latach od 1966 r. do 1972 r. Składający się z kilkudziesięciu osób Komitet na swych posiedzeniach plenarnych:⁹⁰

- rozpatrywał założenia polityki naukowo-technicznej państwa,
- rozpatrywał główne kierunki postępu naukowo-technicznego,
- opiniował zasady doskonalenia kadr technicznych,
- opiniował prognozy, projekty programów i planów dotyczących rozwoju nauki techniki i działalności ogólnotechnicznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb gospodarki,
- ocenia wyniki realizacji programów badawczych i rozwojowych oraz działalność wdrożeniową.
- rozpatrywał inne sprawy dotyczące postępu naukowo-technicznego i wdrożeń.

Konsultacyjny charakter działalności Komitetu, przejawiający się w odbywaniu zebrań plenarnych pod kierunkiem premiera, wspierających rząd w małym stopniu wpływała na rozwój nauki i techniki. Wówczas wierzono w skuteczność narad, posiedzeń wszelkiego rodzaju komitetów, rad i komisji, które rozmyślały odpowiedzialność za podjęte decyzje przez premiera, ministra, dyrektora departamentu i stanowiły sposób na wykazanie się aktywnością w trakcie zebrania i zwrócenia na siebie uwagi, która mogła być pomocna w awansach uczestników posiedzenia. Miało to niewielki wpływ na rozwój postępu technicznego, który rodził się gdzie indziej. Wymuszone, jałowe dyskusje cechowało deklaracyjne podejście zabranych do działania. Narady miały małą moc sprawczą, zastępowały pożądane działania i niezbędne środki finansowe potrzebne dla rozwoju nauki i techniki oraz szkolnictwa wyższego.

Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 4 maja 1982 r. nowelizuje cele i zadania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁹¹ zwiększając dotychczasową skromną autonomię uczelni i rozszerza kompetencje i uprawnienia rektora i senatu i pozostałych organów jednoosobowych i kolegialnych szkoły wyższej. Nowelizacja wskazuje na poszukiwanie przez sejm i rząd nowych rozwiązań legislacyjnych, które będą sprzyjać rozwojowi szkół wyższych. Skłoniło to władze do wprowadzenia nowych rozwiązań formalno-prawnych do zarządzania edukacją narodową obejmującą oświatę, szkolnictwo

---

⁹⁰ Ustawa z dnia 3 grudnia 1984 r. o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Dz. U. z 1984 r. Nr 55, poz. 280, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840550280/O/D19840280.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

⁹¹ Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym. Dz. U. z 1985 r. Nr 36, poz. 167, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19850360167/O/D19850167.pdf>, odczyt 22.08.. 2020 r.

wyższe i naukę. Krokiem w tym kierunku była sugestia połączenia pod jednym nadzorem ministerialnym edukacji narodowej w Polsce.

Negatywne skutki i niezgodne z oczekiwaniami następstwa rozdzielenie w 1972 r. kierownictwa nadzoru nad oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką skłoniły władze PRL do scalenia w 1987 roku tego, co w 1972 r. rozdzielono. Zlikwidowano powstały wówczas ministerstwa: Oświaty i Wychowania oraz nauki i szkolnictwa Narodowego oraz utworzono Ministerstwo Edukacji Narodowej pozostawiając poza tym ministerstwem Urząd (ministerstwo) Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń. Ministerstwo Edukacji Narodowej było od początku istnienia pozbawione nadzoru nad częścią spraw nauki, związanych z postępowaniem naukowo-technicznym. Połączenie w jedną całość edukacji narodowej, podległej jednemu ministrowi nie powiodło się. Połączono natomiast oświatę z szkolnictwem wyższym, czyli wszystkie etapy edukacji narodowej od przedszkola po habilitację. Po II wojny światowej po raz pierwszy, co trzeba wyraźnie podkreślić, takie połączenie i powstanie Ministerstwa Edukacji Narodowej w 1987 r. było spowodowane czynnikami merytorycznymi a nie politycznymi – konkretnie poszukiwaniem sposobu formalno-prawnego poprawy funkcjonowania i rozwoju oświaty i szkolnictwa wyższego.

Kolejne rządy w Polsce od 1918 roku miały problemy z nadzorem nad kulturą fizyczną, sportem i turystyką i przyporządkowaniem jej wyznaczonemu ministerstwu lub innemu centralnemu organowi administracji rządowej. W październiku 2001 roku włączono część problematyki kultury fizycznej i sportu do Ministerstwa Edukacji Narodowej.⁹² W rzeczywistości jednak władztwo nad sportem, zwłaszcza wyczynowym, przejęła utworzona wówczas Polska Konfederacja Sportu (PKS), którą rozwiązano 2005 r. W lipcu 2005 rozwiązano PKS, wyłączono sport z zakresu obowiązków resortu edukacji narodowej i utworzono Ministerstwo Sportu⁹³ i powrócono do poprzedniej nazwy Ministerstwa Edukacji Narodowej. Włączenie i wyłączenie sportu z zakresu nadzoru było przejawem permanentnego braku koncepcji rządu kierowaniem kulturą fizyczną i sportem oraz po części także edukacją narodową w III RP.

Ministerstwem Edukacji Narodowej w okresie od 1987 r. do 2005 r. (18 lat) kierowało kolejno 14 ministrów wyznaczonych do pełnienia tej funkcji pod kierunkiem kolejnych 12 premierów reprezentujących różne ugrupowania i partie polityczne. <Przypomina to okres

---

⁹² Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 3 listopada w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, Dz. U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1328, odczyt 22.08.2020 r.

⁹³ Ministerstwo sportu (Polska), Wikipedia. Wolna encyklopedia, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Sportu_\(Polska\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Sportu_(Polska)), odczyt 22.08.2020 r.

1918 -1938 (21 lat), kiedy to ministerstwem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego kierowało kolejno 20 ministrów.> W okresie od 2 sierpnia do 11 września 1989 r. nie było powołanego ministra edukacji narodowej. Był to okres przejmowania rządu w Polsce przez Tadeusz Mazowieckiego po historycznych wyborach parlamentarnych w czerwcu 1989 r.⁹⁴

Częste zmiany ministrów Edukacji Narodowej w latach 1989 do 2005 r były następstwem głównie upadku i powołaniem nowego rządu. Wyjątkiem była tu dymisja ministra – twórcy reformy w wyniku, której powstały gimnazja, które ostatnio zostały zlikwidowane.

Od 19 października 1999 r. do 5 lutego 2005 r przewodniczącym KBN był prof. Michał Kleiber, który do 1 kwietnia 2003 r., jako przewodniczący KBN był jednocześnie Ministrem Nauki, kierującym urzędem KBN. Przewodniczący KBN został równocześnie Ministrem Nauki, kierującym wpieryw od 1 kwietnia 2003 r. do 2 maja 2004 r. Ministerstwem Nauki i Informatyzacji, a następnie był Ministrem Nauki i Informatyzacji (kierującym Ministerstwem Nauki i Informatyzacji) – pełnił tę funkcję pełnił do 5 lutego 2005 r.⁹⁵

Utworzone w październiku 1987 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej, funkcjonujące do października 2005 r. działało w reżimie prawnym:

- ustawy z maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym⁹⁶, znowelizowanej w lipca 1985 r.⁹⁷;
- ustawy z września 1990 r. o szkolnictwie wyższym⁹⁸.

Był to początek okresu transformacji systemowej państwa i edukacji narodowej, czas przejścia od socjalizmu realnego do gospodarki rynkowej opartej na zasadach kapitalizmu, czyli początek okres przejściowego od socjalizmu realnego do kapitalizmu rynkowego. Nazywanie socjalizmu realnego komunizmem jest nieporozumieniem terminologicznym wynikającym z braku wiedzy polityków, dziennikarzy, propagatorów nowego systemu społeczno-politycznego w Polsce.

W tym okresie zmianie ulegały cele i misja szkół wyższych i zadania ministerstwa właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. W ustawie z września 1990 r. celem szkoły wyższej nie było już nie było już socjalistyczne wychowanie (maj 1982 r.), ale wychowanie

⁹⁴ Premierzy Polski, https://pl.wikipedia.org/wiki/Premierzy_Polski, oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Edukacji_Narodowej, odczyt 22.08.2020 r.

⁹⁵ Komitet Badań Naukowych, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, odczyt 29.07.2020 r.

⁹⁶ Ustawa z dnia 4 maja 1982 r o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1982 r. Nr 14, poz. 113, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820140113/O/D19820113.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

⁹⁷ Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym. Dz. U. z 1985 r. Nr 36, poz. 167, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19850360167/O/D19850167.pdf>, odczyt 22.08.2020 r

⁹⁸ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900650385/O/D19900385.pdf>, odczyt 22.08.2020 r.

studentów w duchu poszanowania praw człowieka, patriotyzmu, demokracji i odpowiedzialności za losy społeczeństwa i państwa, kultu prawdy i wzajemnej życzliwości (wrzesień 1990 r.). Niestety w obu tych ustawach dotyczących szkolnictwa wyższego znalazły się zapisy propagandowe i kurtuazyjne, odbiegające od meritum zadań szkoły wyższej, która w ustawie z 1990 r. zaczęto nazywać „uczelnią”. Do merytorycznych zadań uczelni w ustawie z 1990 r. zaliczono: kształcenie studentów i przygotowanie ich do wykonywania określonego zawodu, prowadzenie badań naukowych i przygotowanie kandydatów do samodzielnej pracy naukowej, rozwijanie i upowszechnianie kultury narodowej i postępu technicznego oraz szerzenie wiedzy. Połączenie Ministerstwa Oświaty i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 1987 r. oraz nowa ustawa o szkolnictwie wyższym z września 1990 r. nie doprowadziła do jakościowych zmian w zarządzaniu wiedzą na uczelniach wyższych w Polsce⁹⁹. Jakość kształcenia nie uległa oczekiwanej poprawie.¹⁰⁰ Utworzenie w styczniu 1991 r. Komitetu Badań Naukowych, (konkurencyjnego na polu nauki do Ministerstwa Edukacji Narodowej) na wysokim poziomie aż naczelnego organu administracji rządowej, wspartego wprawdzie przez Urząd KBN, a następnie Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, kierowanego równocześnie przez jednego cenionego i znanego w kraju i za granicą Profesora nie przyniosło oczekiwanego postępu w rozwoju nauki w szkołach wyższych i instytutach badawczych działających poza uczelniami. KBN uległ praktycznie przekształceniu w Radę Naukową Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, który wcześniej podlegał KBN. Ministerstwo to zostało jednak szybko zlikwidowane. Postęp z rozwoju nauki i informatyzacji w Polsce nie nastąpił. Powstaje proste i jasne pytanie – dlaczego tak się stało? Sejm podejmując decyzje w przyjętej ustawie (w lutym 2005 r.) w sprawie likwidacji KBN oraz Rada Ministrów wydając rozporządzenie o zniesieniu Ministerstwa Nauki i Informatyzacji (październik 2005 r.) nie dokonali oceny przyczyny niskich efektów powołania i funkcjonowania tych organów administracji rządowej, których zadaniem było zapewnienie rozwoju nauki w Polsce. Na ten cel organy te wykorzystywały pieniądze podatników, ofiarując im niewiele w zamian. Poniesione marnotrawstwo, mierzone w miliardach złotych wyciągniętych z budżetu państwa nigdy nie zostało ocenione i wyjaśnione społeczeństwu, a winni nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Dlaczego tak się stało i

---

⁹⁹ T. Wawak, Quality – oriented changes in knowledge management in colleges of higher education – an outline of the problem, [w:] „Enterprises in the Face of contemporary challenges”, pod red. A. Anastasi and R. Borowieckiego, Krakow University of Economics and University of Messina, Krakow – Messina 2000, s. 91-100.

¹⁰⁰ T. Wawak, Restrukturyzacja zarządzania wiedzą a jakość kształcenia w Polsce, [w:] „Zarządzanie wiedzą i informacją w procesie doskonalenia jakości”, praca zbiorowa pod red. E. Skrzypek, UMCS Lublin, 2001 r., s. 132-154.

zarówno partie rządzące i opozycyjne w tej sprawie do dziś nie zabrały głosu? Warto w tym miejscu przypomnieć W latach 1991-2005 premierem byli kolejno politycy wywodzący się z Solidarności, (Jan Krzysztof Bielecki, Jan Olszewski, Hanna Suchocka), partii lewicowych (Waldemar Pawlak, Józef Oleksy, Włodzimierz Cimoszewicz), AWS (Jerzy Buzek) i związanych z SLD (Leszek Miller, Marek Belka). Ustawę o likwidacji KBN podpisał prezydent wywodzący się z lewicy (Aleksander Kwaśniewski) Ministerstwo Nauki i Informatyzacji zlikwidował premier z PiS (Kazimierz Marcinkiewicz).¹⁰¹ Z tego wynika, że wszystkie partie rządzące miały współdziałać w fatalnym zarządzaniu nauką w Polsce w latach 1991-2005 i nie było, komu krytycznie spojrzeć na przyczyny i ocenić skutki marnotrawstwa w resorcie nauki. Nadal partie rządzące i opozycyjne środki masowego przekazu milczą w tej sprawie. Zapewne do dziś nie zniknęły przyczyny tego stanu rzeczy w obszarze nauki, w skali kraju i poszczególnych jednostek organizacyjnych powołanych do uprawiania nauki.

Z badań prowadzonych przez autora wynika, że to marnotrawstwo w omawianych latach i następnych były efektem niskiej, jakości zarządzania w nauce i w szkolnictwie wyższym na szczeblu państwa oraz szkół wyższych, o której autor pisze w swej monografii zatytułowanej „Jakość zarządzania w szkołach wyższych”.¹⁰² Zapewne negatywne następstwa wyłączenia nauki z pod nadzoru i kierownictwa ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego zostały dostrzeżone przez parlamentarzystów partii rządzącej po wygranych wyborach w 2005 r. spowodowały, że Rada Ministrów kierowana przez Premiera Kazimierza Marcinkiewicza (z PiS) zdecydowała o połączeniu trzech elementów edukacji narodowej (oświata, szkolnictwo wyższe i nauka) pod nadzorem jednego, nowego Ministerstwa Edukacji i Nauki. Jedność kształcenia i badań naukowych miała przyczynić się do rozwoju szkół wyższych w Polsce.

Oczekiwano, że Minister Edukacji i Nauki PiS przyczyni się do doskonalenia, jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce. Nowe Ministerstwo jednak nie potrafiło udowodnić słuszności połączenia oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki (trzech elementów edukacji narodowej) pod kierunkiem jednego Ministra Edukacji i Nauki, ponieważ po 6 miesiącach ministerstwo to zostało rozbite na dwa oddzielne ministerstwa. Tym razem jednak nauka i szkolnictwo wyższe zostały podporządkowane jednemu ministerstwu – Nauki i

---

¹⁰¹ Ministerstwa III Rzeczypospolitej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_III_Rzeczypospolitej, odczyt 22.08.2020 r.

¹⁰² T. Wawak, Jakość zarządzania w szkołach wyższych, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012 r.

Szkolnictwa Wyższego. Natomiast kierownictwo nad oświatą przejęło nowe Ministerstwo Edukacji Narodowej¹⁰³ (nowy MEN bez szkolnictwa wyższego!).

Rada Ministrów dokonała w maju 2006 r. niezrozumiałego podziału Minister Edukacji i Nauki ponownie na dwa ministerstwa, rozdzielając kierownictwo oświatą od nadzoru nad szkołami wyższymi. Co było tego przyczyną? Na pewno nie racje merytoryczne, które przemawiają za jednością oświaty i szkolnictwa wyższego. Być może powodem był brak odpowiedniego kandydata, który ogarnąłby pod swym kierownictwem oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę? Nie jest zadanie łatwe. W okresie międzywojennym rotacja na stanowisku ministra nadzorującego te trzy elementy edukacji narodowej oraz kulturę i wyznania była bardzo duża (20 ministrów w ciągu 21 lat) System zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauka nie był tak scentralizowany i rozbudowany jak ma to miejsce obecnie. W tym obowiązującym w Polsce biurokratycznym, scentralizowanym systemem zarządzania naczelnymi i centralnymi organami administracji rządowej, być może jedna osoba nie jest w stanie kierować tak rozbudowanym ministerstwem, obejmującym oświatę, szkolnictwo wyższe i naukę?

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego funkcjonowało od maja 2006 r. na warunkach ustawy z lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, w której zapisano, że uczelnia to szkoła prowadząca studia wyższe, utworzona w sposób określony w ustawie. Zasadniczym celem uczelni jest uczenie i wychowanie studentów. Na trzecim miejscu znalazło się prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenie usług badawczych, na czwartym dopiero kształcenie i promowanie kadr naukowych.¹⁰⁴ Ustawodawca nie przykładał wagi do konieczności rozwoju kadr naukowych tylko był zainteresowany nauczaniem i wychowaniem młodzieży. Skutkiem stosowania takiej polityki był słaby rozwój kadry naukowej i badań naukowych i rosła liczba studentów coraz gorzej przygotowana do wykonywania zawodu, w tym nauczyciela. Szybko odbiło się to na obniżeniu poziomu przygotowania maturzystów do studiów wyższych przez licea i technika. W pełni potwierdzały to badania prowadzone przez autora w roku akademickim 2008/2009 oraz następne badania autora przeprowadzone w roku 2010. Wyniki tych badań przeprowadzonych przez autora oraz wyniki badań współpracujących z autorem 22 nauczycieli akademickich (profesorów, doktorów habilitowanych, doktorów i magistrów), którzy prowadzili wówczas badania dotyczące negatywnego funkcjonowania szkolnictwa

---

¹⁰³ Ministerstwa III Rzeczypospolitej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_III_Rzeczypospolitej, odczyt 22.08.2020 r.

¹⁰⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz.1365, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051641365/T/D20051365L.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

wyższego w Polsce zostały przedstawione w monografii zbiorowej napisanej pod kierunkiem autora, zatytułowanej „Wyzwania zarządzania jakością w szkołach wyższych”.¹⁰⁵

Ustaw stworzyła warunki do powstania olbrzymiej ilości uczelni niepublicznych, których znaczna część do dziś jest na poziomie szkół pomaturalnych. Założyciele drenują zasoby pieniężne studentów i ich sponsorów, nie dając w zamian swoim absolwentom odpowiedniej wiedzy, umiejętności i kompetencji, jakie powinien posiadać magister. Powstawały Państwowe Szkoły Wyższe, których część należałoby dziś na skutek niskiego ich poziomu (szkoła pomaturalna) zlikwidować. Pojawiła się wola polityczna podniesienia poziomu intelektualnego i naukowego powiatów, która wyznaczyła zadanie do samorządu terytorialnego ambitnych miast zapisane w postaci hasła: „W każdym powiecie po uniwersytecie”. Dziś trzeba było część z nich zlikwidować, bo nie odpowiadają poziomowi wymogów stawianych uniwersytetowi. Oczywiście państwo jest bierne w tych sprawach, rośnie, bowiem liczba studentów. Część z nich mile spędza czas za oszczędności rodziców, nie przykłada się do nauki, bo założyciel i władze uczelni mimo to gwarantują im uzyskanie dyplomu ukończenia studiów wyższych. Założyciele i władze części uczelni niepublicznej przez lata zgarniają niezasłużone dochody. Niestety, te nieprawidłowości dotyczą także studiów zaocznych części uczelni publicznych. Państwowa, a później Polska Komisja Akredytacyjna nie miały czasu, aby tymi negatywnymi cechami funkcjonowania części uczelni się zająć. Działanie PKA przypomina w pewnym zakresie funkcjonowanie kontroli technicznej w części przedsiębiorstw państwowych w PRL, których zadaniem nie było dbanie o jakość produktów, ale ograniczenie stopnia kompromitacji przedsiębiorstwa do wyznaczonego przez dyrekcje stopnia kompromitacji wywołanej jakością oferowanych do sprzedaży wyrobów w i usług. W przypadku odmowy kierownika działu kontroli jakości, dyrektor miał prawo przybić swoją pieczęć z cyfrą zero dopuszczającą do sprzedaży produkty nieodpowiedniej jakości. „Nadgorliwy” pracownik musiał szukać sobie pracę. Taką pieczęcią dysponował przewodniczący w swoich licznych publikacjach wydanych w Polsce i za granicą.

Ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym była wielokrotnie nowelizowana.¹⁰⁶ Pierwszą najważniejszą i najdalej idącą nowelą, radykalnie reformującymi szkolnictwo wyższe w Polsce była uchwalona przez Sejm 18 marca 2011 r. ustawa o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym

---

¹⁰⁵ Wyzwania zarządzania jakością w szkołach wyższych, pod redakcją T. Wawaka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011 r.

¹⁰⁶ T. Wawak, Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce w latach 1918-20118, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019 r., s. 191-2006.

oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, zwana krótko nowelą prawa o szkolnictwie wyższym¹⁰⁷ oraz z tą ustawą wprowadzono stopniowo ponad 20 nowych aktów wykonawczych, w postaci rozporządzeń Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ustawa rozpoczęła reformę szkolnictwa wyższego w Polsce i dostosowanie uczelni do wymogów Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru szkolnictwa Wyższego, z dniem 1 października 2011 roku, zgodnie zaleceniami Procesu Bolońskiego. Praktycznie wdrożenie tej noweli prawa o szkolnictwie wyższym następowało, zgodnie z ustaleniami, do końca 2012 roku. Problemy te szerzej przedstawił autor w swej monografii zatytułowanej „Doskonalenie jakości zarządzania w szkołach wyższych”.¹⁰⁸

Drugą bardzo ważną nowelizacją ustawy dotyczącej szkolnictwa wyższego z lipca 2005 r. była przyjęta przez Sejm RP Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektóry innych ustaw¹⁰⁹ wprowadzonych do tekstu ujednoliconego stanowiącego załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu RP z 26 marca 2012 r.¹¹⁰ Szerzej autor przedstawia te kwestie w swej monografii zatytułowanej „Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce w latach 1918-2018”.¹¹¹ W rozdziale piątym tej monografii przedstawiony została prezentacja i ocena systemu szkolnictwa wyższego ujętego w ustawie z 27 lipca 2005 r. Natomiast rozdział szósty tej monografii poświęcony jest prezentacji i ocenie zarysu ustroju i zarządzania w szkołach wyższych w zapisanego w dwóch ustawach z lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym o nauce oraz Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W rozdziale tym autor przedstawił wstępną ocenę reformy szkolnictwa wyższego w Polsce rozpoczętą przyjęciem przez Sejm RP tych ustaw. Były one dotychczas w małym stopniu nowelizowane.

---

¹⁰⁷ Ustawa z dnia 18 marca 2011 r o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011 r. Nr 84, poz.455,
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110840455/T/D20110455L.pdf>, odczyt 25.07. 2020 r.

¹⁰⁸ T. Wawak, Doskonalenie jakości zarządzania w szkołach wyższych, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019 r., s. 127-154.

¹⁰⁹ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektóry innych ustaw, Dz. U. z 2014 r., poz. 1198,
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140001198/T/D20141198L.pdf>, odczyt 25.07. 2020 r.

¹¹⁰ Obwieszczenia Marszałka Sejmu RP z 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższy Dz. U. z 2012 r., poz. 572,
http://www.uz.zgora.pl/ap/docs/Prawo_o_szkolnictwie_wyzszym-23052012.pdf, odczyt 25.07. 2020 r.

¹¹¹ T. Wawak, Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce w latach 1918-2018, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019 r., s. 255-283.

5. Wstępne wnioski

Połączenie ministerstw zgodnie z wielokrotnie nowelizowaną ustawą z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (poprzedni tytuł: o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów).¹¹² Pozostawia Radzie Ministrów pełną swobodę w podejmowaniu decyzji w formie rozporządzenia o tworzeniu, zniesieniu lub przekształceniu ministerstwa. Prezes Rady Ministrów, w drodze zarządzenia, nadaje ministerstwu statut, w którym określa szczegółową strukturę organizacyjną ministerstwa oraz regulamin organizacyjny ministerstwa określający zakres zadań i tryb pracy komórek organizacyjnych ministerstwa. Przygotowaniem tych dokumentów zajmuje się Kancelaria Prezesa Rady Ministrów i Rządowe Centrum Legislacji. Ponadto Premierowi ekspertyzy i oceny prawne przygotowuje Rada Legislacyjna. Od strony organizacyjnej Rada Ministrów jest przygotowana do samodzielnego przygotowania i przeprowadzenia połączenia określonych ministerstw lub ich części w jedno ministerstwo. Jest to sprawa wewnętrzna Rady Ministrów. Decyzje kluczową w tej sprawie podejmuje Premier. Problem sprowadza się do przygotowania potrzebnych rozporządzeń Rady Ministrów i zarządzeń Premiera oraz ich realizacji, która oznacza przeprowadzenie restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania Rady Ministrów oraz naczelnymi i centralnymi organami administracji rządowej, innych urzędów i jednostek organizacyjnych biorących udział w tej restrukturyzacji.

W literaturze polskiej i zagranicznej wiele jest definicji procesu restrukturyzacji, który zadaniem A. Karpińskiego „utożsamia się ze zmianami strukturalnymi w bazie materialnej społeczeństwa, które prowadzą do zwiększenia roli wszystkich tych elementów tej struktury, które reprezentują nowoczesność i z reguły wyższą efektywność od rozwiązań dotychczasowych. Towarzyszą temu najczęściej bardziej efektywne rozwiązania w sferze funkcjonowania gospodarki, korzystniejsze relacje pomiędzy nakładami a wynikami gospodarczymi, a w rezultacie postęp w zaspokojeniu potrzeb ludzkich w kierunku rozwiązań bardziej niż dotąd racjonalnych i skutecznych”¹¹³

Z tej definicji wynika, że właściwie przygotowana, umiejętnie i konsekwentnie realizowana restrukturyzacja organizacji i zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką na szczeblu państwa i województw:

- jest procesem prowadzącym do zmian strukturalnych w bazie materialnej społeczeństwa;

¹¹² Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, Dz. U. z 1996 r. Nr 106, poz. 492, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19961060492/U/D19960492Lj.pdf>, odczyt 28.07. 2020 r.

¹¹³ A. Karpiński, *Restrukturyzacja gospodarki w Polsce i na świecie*, PWE, Warszawa 1986, s. 20.

- prowadzi do zwiększenia roli wszystkich elementów tej struktury, które reprezentują nowoczesność oraz wyższą efektywność od rozwiązań dotychczasowych;
- tworzy bardziej korzystne efektywne rozwiązania w sferze funkcjonowania gospodarki;
- gwarantuje korzystniejsze relacje pomiędzy nakładami a wynikami gospodarczymi;
- zapewnia postęp w zaspakajaniu potrzeb ludzkich;
- generuje innowacyjne zmiany w kierunku rozwiązań bardziej niż dotąd racjonalnych i skutecznych.

Z przeprowadzonej i przedstawionej powyżej analizy łączenia lub dzielenia nadzoru nad funkcjonowaniem edukacji narodowej (oświata, szkolnictwo wyższe i nauka) między naczelne i centralne organy administracji rządowej, w tym ministerstwa od 1945 r. do chwili 2018 r. w niewielkim stopniu spełniły powyższe wymagania właściwie przygotowanej, umiejętnie i konsekwentni przeprowadzanej restrukturyzacji organizacji i zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką na szczeblu państwa. Łączenie i dzielenie administracji rządowej kierującej edukacją narodową, między różnie nazywanymi ministerstwami, następowało głównie z przyczyn partykularnych, politycznych i było następstwem konkurencyjnej walki o władze między osobami z aparatu partyjnego rządzącego państwem w danym czasie. Dopiero po 1989 r. pojawiły się w tym procesie restrukturyzacji nadzoru nad oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką pewne symptomy i elementy troski o jej merytoryczną stronę i rozwój edukacji narodowej z korzyścią dla gospodarki i społeczeństwa.

Zdaniem Ryszarda Borowieckiego, z analiz i ocen przebiegu procesów restrukturyzacji wynika, że realizacja wyznaczonych celów restrukturyzacji, wykonania zamierzonych zadań, zależy w istotnym stopniu od przestrzegania określonych wymogów i zasad postępowania w trakcie jej przygotowania, przebiegu i nadzoru. Do tych zaleceń i sugestii dotyczących strategii i pragmatyki decyzji i działań restrukturyzacyjnych R. Borowiecki zaliczył między innymi to, że każdy proces restrukturyzacji:¹¹⁴

- utożsamiany jest z potrzebą dokonania zmian i sama w sobie restrukturyzacja nie może być traktowana, jako automatyczny czynnik sprawczy zmian, które wywołają samoczynnie przeobrażenia w sferze procesów i systemów organizacyjnych decydujących o rozwoju organizacji; restrukturyzacja jest tylko narzędziem, które właściwie wykorzystane stwarza warunki do proefektywnościowych przekształceń,

¹¹⁴ Wielowymiarowość zarządzania w XXI wieku, praca zbiorowa pod red. M. Jakubca i A. Barcik, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, 2018 r., s.18-22.

unowocześnienia zarządzania, zwiększenia atrakcyjności rynku i uzyskania wyższej pozycji konkurencyjnej;

- jest przedsięwzięciem otwierającym nową alternatywę dla dotychczasowych możliwości rozwojowych, obejmującym wiązkę celów i działań, wymagających koordynacji, wzajemnie z sobą powiązanych, ukierunkowanych na rozwój i poprawę efektywności gospodarowania zasobami;
- jest działaniem złożonym, wieloaspektowym, wywołanym zmianami zachodzącymi w otoczeniu lub/i kryzysową sytuacją wewnętrzną organizacji oraz sposobem na sprostanie wyzwaniom związanymi z dynamicznymi, koniunkturalnymi zmianami w otoczeniu bliższym i dalszym, w tym na rynku świadczonych usług;
- związany jest z ryzykiem decyzyjnym i niepewnością, których ograniczenie w trakcie podejmowania decyzji uzależnione jest od w dużym stopniu od podstaw, w oparciu, o które decyzje restrukturyzacyjne są podejmowane;
- musi uwzględniać specyficzne cechy kierunków działalności i związane z nim akty normatywne, różne regulacje prawne, zasady organizacyjne, systemy finansowe i majątkowe rzutują w decydujący sposób na formę, tempo, zakres i czas przeprowadzanych zmian systemowych;
- przebiega w warunkach coraz mniej przejrzystego otoczenia, narastających turbulencji, dlatego też wymaga wieloaspektowego podejścia do programowania i realizacji wszystkich zmian, które muszą nastąpić w wyniku prowadzonej restrukturyzacji. Wymaga to restrukturyzacji o dostatecznej głębokości i kompleksowości i odpowiedniego ich przygotowania, precyzyjnego określenia celów i założeń skorelowanych z realiami gospodarczymi i społecznymi.

Tych wymogów i zasad dotyczących strategii oraz pragmatyki decyzji i działań restrukturyzacyjnych nie brali pod uwagę autorzy przedstawionego w tym opracowaniu dzielenia lub łączenia nadzoru nad oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką na szczeblu naczelnym i centralnym organów administracji rządowej. Przeprowadzone procesy restrukturyzacji organizacji i zarządzania w obszarze edukacji narodowej w Polsce po II wojnie światowej zostały przeprowadzone w sposób karygodny. Pozostawały one w sprzeczności z obowiązującymi, powszechnie znanymi wśród specjalistów w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości, naukowymi zasadami przeprowadzania tych procesów.

W trakcie spotkania z okazji 600-lecia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, które odbyło się 1997 roku w kościele św. Anny, Jan Paweł II powiedział: „Niewiele jest rzeczy równie ważnych w życiu człowieka i społeczeństwa, jak posługa myślenia. „Posługa myślenia”, o której mówię, to w swej istocie nic innego jak służba prawdzie w wymiarze społecznym. Każdy intelektualista, bez względu na przekonania, jest powołany do tego, by kierując się tym wzniosłym i trudnym ideałem, spełniał funkcje sumienia krytycznego wobec tego wszystkiego, co człowieczeństwu zagraża lub go pomniejsza”¹¹⁵

„Posługa myślenia” zarządzających Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, publicznymi i niepublicznymi uczelniami w Polsce tworzy i wymusza nowe wyzwania w zakresie, jakości pracy wszystkich zatrudnionych (zarządzających i zarządzanych) w resorcie, w szkole wyższej i jej jednostkach organizacyjnych, a w tym:

- jakości prowadzonych w uczelni badań naukowych,
- jakości kształcenia,
- jakość usług doradczych,
- jakości zarządzania,
- oraz jakości życia wszystkich interesariuszy związanych z szkolnictwem wyższym.

Tak szeroko rozumiana jakość występująca w uczelniach jest mocno powiązana z zarządzaniem szkołami wyższymi oraz ich funkcjonowaniem i rozwojem. Potwierdziły to badania przeprowadzone pod kierunkiem autora w uniwersytetach: Ukrainy, Stanów Zjednoczonych, Rosji, Niemiec, Algierii i Polski, których wyniki zostały przedstawione w międzynarodowej konferencji naukowej „Projakościowa restrukturyzacja zarządzania w szkolnictwie wyższym”, która odbyła się w Uniwersytecie Jagiellońskim w czerwcu 2012 roku. I monografii zatytułowana „CURRENT PROBLEMS OF UNIVERSITY MANAGEMENT”. Współautorzy tej monografii zbiorowej zgodnie podkreślają, że do najważniejszych zadań stojących przed uniwersytetami, we wszystkich państwach objętych przeprowadzonymi badaniami, należy podniesienie jakości pracy w uczelniach, w tym jakości zarządzania.¹¹⁶

Szczególnie ważny jest tu związek zachodzący, między jakością zarządzania w uczelni a jakością pracy zarządzanych, który kształtuje jakość badań naukowych, kształcenia, doradztwa, życia, mierzoną ich efektami. Tak szeroko rozumiana jakość obejmuje swym

¹¹⁵ Jan Paweł II o badaniach naukowych, www.staff.amu.edu.pl, odczyt 25.07. 2020 r.

¹¹⁶ CURRENT PROBLEMS OF UNIVERSITY MANAGEMENT, pod red. T. Wawaka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013 r., s.

zakresem wiele obszarów zarządzania, funkcjonowania i rozwoju szkoły wyższej. Jej związek z zarządzaniem powiązany jest sprzężeniem zwrotnym, a kluczowe miejsce w tym związku zajmuje jakość zarządzania. Ciągłe doskonalenie jakości zarządzania powinno być główną wskazówką i wymogiem procesu restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania w oświacie, szkolnictwie wyższym i nauce na szczeblu Rady Ministrów, ministerstw i szkół wyższych. „Posługa myślenia” jest nadal słabym ogniwem działania naczelných i centralnych organów administracji rządowej i zarządzania w uczelniach.

W tym miejscu można postawić pytanie – jakie są konieczne warunki prawidłowej restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania centralnych organów administracji rządowej, polegającej na poprawnym łączeniu ministerstw i podległym im jednostek organizacyjnych, które nadzorują lub kierują oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w Polsce w kończącym się roku 2020?

Rada Ministrów III RP w dniu 1 września 2020 r. składała się z 24 osób: premiera, trzech wicepremierów, (którzy równocześnie byli ministrami resortowymi), 20 ministrów (w tym 17 resortowych)¹¹⁷ oraz 76 wiceministrów (a więc więcej niż w rządzie 1 stycznia 1997 r., wówczas było 14 ministrów i 63 wiceministrów¹¹⁸). Obecnie mamy 20 ministerstw (resortów), których liczba ma być zmniejszona w wyniku restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania do 12-13 resortów. Jak liczny będzie rząd? Ile będzie członków Rady Ministrów i wiceministrów (sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu). Więcej czy mniej niż w rządzie w 1977 r.? Czy ilość osób wchodzących w skład Kancelarii Prezesa Rady Ministrów się zmniejszy? Jeśli nawet tak to czy zmniejszenie liczby centralnych organów administracji rządowej (czyli resortów) przyczyni się w sposób odczuwalny do poprawy funkcjonowania i rozwoju oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce? Czy szkoły podstawowe i średnie, uczelnie i instytuty badawcze będą lepiej wypełniać swoje cele i realizować swe działania?

Dziś musimy wyznaczyć konkretne cele, jakie chcemy, aby zostały osiągnięte oraz kluczowe zadania, jakie muszą zostać zrealizowane w wyznaczonym czasie w oświacie, szkolnictwie wyższym, nauce oraz w gospodarce narodowej.

Następnie musimy opracować konkretny program i harmonogram realizacji i przebiegu procesu restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania edukacją narodową w kraju, zaakceptowany przez parlament.. Ten program działań musi być poparty zagwarantowanymi niezbędnymi środkami umożliwiającymi skuteczne i korzystne połączenie trzech resortów

¹¹⁷ Kład Rady Ministrów, BiP Rady Ministrów, <https://bip.kprm.gov.pl/kpr/bip-rady-ministrow/sklad-rady-ministrow/7099,Skład-Rady-Ministrow.html>, odczyt 01,09.2020 r.

¹¹⁸ K. Brejza, Ministrowie i Wiceministrowie w rządach od 1997 r., <https://konkret24.tvn24.pl/polityka,112/ilu-wiceministrow-jest-w-rzadzie-mateusza-morawieckiego-policzyliemy,956124.html>, odczyt 01,09.2020 r.

(centralnych urzędów administracji rządowej) w wyznaczonym czasie. Jego wdrażanie zgodnie z przyjętym harmonogramem i znowelizowanymi aktami normatywnymi dotyczącymi szeroko rozumianej edukacji narodowej pozwolą w przyszłości odpowiedzieć pozytywnie pytanie dotyczące efektów przeprowadzonej restrukturyzacji organizacji i zarządzania w Polsce oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką.

Niestety dotychczas realizowane projekty połączenia lub rozdzielenie centralnych organów administracji rządowej nadzorujących i kierujących oświatą szkolnictwem wyższym i nauka tak nie przebiegały. Jak będzie tym razem? Obecnie poinformowano, że rozpoczęto prace nad reorganizacją Rady Ministrów od przeglądu stanu zatrudnienia w naczelnym i centralnych organach administracji rządowej oraz w urzędach wojewódzkich oraz podległym im jednostkach organizacyjnych pod kątem oceny ilości i wieku potencjału kadrowego. Oznacza to, że także tym razem celem zamierzonej redukcji ilości ministerstw poprzez ich połączenie może być zmniejszenie zatrudnienia w administracji rządowej i ograniczenia koszty funkcjonowania tej niepotrzebnie nadmiernie rozbudowanej administracji rządowej. Jest to cel ze wszech miar słuszny i godny pełnego poparcia. Tak ustawiona reforma centralnej i regionalnej administracji rządowej nie poprawi jakości funkcjonowania połączonych ze sobą ministerstw i podległych im jednostek organizacyjnych oraz nie będzie sprzyjać bardzo potrzebnej poprawie jakości zarządzania na szczeblu rządu, resortów i urzędów wojewódzkich.

W pełni słuszna, proponowana redukcja liczby ministerstw w ramach reformy Rady Ministrów jest przykładem procesu restrukturyzacji organizacji i zarządzania w naczelnym i centralnych organach administracji publicznej. Koszty tej restrukturyzacji organizacji i zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauka na szczeblu państwa i województw poniosą podatnicy, dlatego też społeczeństwo ma prawo wiedzieć czy jest ona właściwie przygotowana i będzie umiejętnie i konsekwentnie realizowana? Dlatego też przed podjęciem decyzji przez Radę Ministrów lub Sejm społeczeństwo powinno uzyskać informacje dotyczące spełnienia wymogów stawianych procesom restrukturyzacji (przez R. Borowieckiego, które zostały przedstawione powyżej).

Tab. 1. Zarządzanie oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w Polsce przez naczelne i centralne organy administracji rządowej [RAZEM lub OSOBNO]

Część A

Okres w latach od – do	Zarządzanie: oświatą, szkolnictwem wyższym, nauką RAZEM lub OSOBNO	Naczelne i centralne organy administracji rządowej
1773-1794	RAZEM: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka	Komisja Edukacji Narodowej, powołane w I RP 14.10.1773r., działa do konfederacji targowickiej.
1918-1939	RAZEM: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka	Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, powołane w II RP 1.02. 1918 r.
1939-1945	Tajne nauczanie	II wojna światowa
1945-1950	RAZEM: oświata, szkolnictwo wyższe i nauka	Ministerstwo Oświaty, powołane 31.12.1944 r., funkcjonuje do 26.04.1950 r.
1950-1966	OSOBNO: 1.oświata 2. szkolnictwo wyższe i nauka 3, 4 i 5 nauka, część spraw dotyczących techniki stopniowo odchodzi z ministerstwa właściwego do szkolnictwa wyższego	1. Ministerstwo Oświaty, od 26.04.1950r. do 1966 r. 2.Ministerstwo Szkół Wyższych i Nauki, wydzielono 12.05.1950 r. z Ministerstwa Oświaty, a jego nazwę zmieniono w grudniu.1951 r. 3. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego od 31.12.1950 r. do 16.11. 1966 r. 4. Komitet ds. Techniki przy Radzie Ministrów, od 26.02.1960 r. do 5 .07.1963 r. 5.Komitet Nauki i Techniki przy Radzie Ministrów, od 28.06.1966 r. do 29.03.1972 r.
1966-1972	RAZEM: 1. oświata i szkolnictwo wyższe z częścią nauki 2. wydzielone kwestie dotyczące nauki i techniki z tego ministerstwa	1. Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, od 15.11.1966 r. do 29.03.1972 r. 2. Komitet Nauki i Techniki przy Radzie Ministrów, od 28.06.1966 r. do 29.03.1972 r.
1972-1987	OSOBNO: 1. oświata 2. szkolnictwo wyższe i nauka 3 i 4 ponowne oddzielenie od szkolnictwa wyższego część spraw dotyczących nauki związanych z postępowaniem naukowo-technicznym	1. Ministerstwo oświaty i wychowania, od 29.03. 1972 r. do 23.10 1987 r. 2. Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, od 29.03.1972 r. do 31.12.1984 r. 3. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, od 1.01.1985 r. do 24.10.1987 r. 4. Komitet do spraw Nauk i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów, od 3.12.1984 r. do 29.01.1991 r. oraz Urząd Postępu Naukowo – Technicznego i Wdrożeń, który funkcjonował od 1.01.1985 r. do 22 marca 1991 r.
1987-1990	RAZEM: 1.oświata, szkolnictwo wyższe i nauka 2. pozostawiono znaczną część kwestii dotyczących nauki, związanych z postępowaniem naukowo-technicznym, oddzieloną od szkolnictwa wyższego	1 Ministerstwo Edukacji Narodowej, 23.10.1987 r. 2. Komitet do spraw Nauk i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów, od 3.12.1984 r. do 29.01.1991 r oraz Urząd Postępu Naukowo – Technicznego i Wdrożeń, który funkcjonował od 1.01.1985 r. do 22 marca 1991 r.

Część B

Okres w latach od – do	Zarządzanie: oświatą, szkolnictwem wyższym, nauką RAZEM lub OSOBNO	Naczelne i centralne organy administracji rządowej
1991-2005	<p>RAZEM: 1. oświata i szkolnictwo wyższe</p> <p>OOBNO: 2. nauka</p>	<p>1a. Ministerstwo Edukacji Narodowej : - powołano na mocy ustawy z 23.10.1987 r. - powołano na mocy rozporządzenia RM z 3.11.1999 r.,</p> <p>1b. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, od 20.10.2001 r. do 1.09.2005 r.</p> <p>1c. Ministerstwo Edukacji Narodowej, od 1.09.2005 do 31.10.2005 r.</p> <p>2. Komitet Badań Naukowych od 12.01.1991 r. do 5.02.2005 r. oraz Urząd Komitetu Badań Naukowych od 12.01.1991 r.; zastąpiony 18.03.2003 r. przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, które zostało zniesione z dniem 31.10.2005 r.</p>
2005- 2006	<p>RAZEM: 1. oświata, szkolnictwo wyższe i nauka</p>	<p>1. Ministerstwo Edukacji i Nauki, od 31.10.2005 r. do 5.05.2006 r.</p>
2006-2020	<p>OSOBNO: 1. oświata</p> <p>2. szkolnictwo wyższe i nauka</p>	<p>1. Ministerstwo Edukacji i Narodowej, od 5.05.2006 r. do 2020 r.?</p> <p>2. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego , od 5.05.2006 r. do 2020 r.?</p>

PRZYPISY

- Adam Rapacki. Wikipedia. Wolna Encyklopedia, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Rapacki_\(polityk\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Rapacki_(polityk)), odczyt 19.08.2020 r.
- Ajnenkiel A: Polska po przewrocie majowym. Zarys dziejów politycznych Polski 1926-1939. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1980, s. 301.
- Dekret z dnia 16 listopada 1945 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół, Dz. U. z 1945 r. Nr 56, poz. 303, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.1945.056.0000313,metryka,dekret-o-zmianie-przepisow-dotyczacych-szkol-akademickich-i-stosunku-sluzbowego-profesorow-i-pomocniczych-sil-naukowych-tych-szkol.html>, odczyt 18.08.2020 r.
- Dekret z dnia 23 listopada 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym, Dz. U. Nr 2, poz. 9, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19460020009/O/D19460009.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.
- Dekret z 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, Dz. U. z 1947 r. Nr 46, poz. 415, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19470660415/O/D19470415.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.
- Henryk Jabłoński, https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Jabłoński, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110070/O/D19720070.pdf>, odczyt 27.07.2020 r.

- Henryk Samsonowicz – Wikipedia, wolna encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Samsonowicz, odczyt 28.07.2020 r.
- Jan Paweł II o badaniach naukowych, www.staff.amu.edu.pl, odczyt 25.07. 2020 r..
- Janusz Jędrzejewicz, https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Jędrzejewicz, odczyt 25.07. 2020 r.
- Karpiński, A., Restrukturyzacja gospodarki w Polsce i na świecie, PWE, Warszawa 1986, s. 20.
- Komisja Edukacji Narodowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komisja_Edukacji_Narodowej, odczyt 23.07.2020 r
- Komisja Edukacji Narodowej, https://www.szkolnictwo.pl/szukaj.Komisja_Edukacji_Narodowej, odczyt 23.07.2020 r.
- Komitet Badań Naukowych, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Komitet_Badań_Naukowych, odczyt 29.07.2020 r.
- Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Wikipedia Wolna encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej, odczyt 22.07.2020 r.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>, odczyt 22.07.2020 r.
- Lea K, Zarządzanie uczelnią. Koncepcje i współczesne wyzwania”, wydanie II poprawione, Oficyna Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2013, s. 37.
- Ministerstwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej, odczyt 25.07. 2020 r.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Edukacji_Narodowej, odczyt 25.07. 2020 r.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ministrowie od 1950 r., odczyt 25.07. 2020 r. https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Nauki_i_Szkolnictwa_Wyższego
- Ministerstwa III Rzeczypospolitej, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwa_w_III_Rzeczypospolitej, odczyt 22.08.2020 r.
- Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ministerstwo_Wyznań_Religijnych_i_Oświecenia_Publicznego, odczyt 25.07. 2020 r.
- Obwieszczenia Marszałka Sejmu RP z 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższy Dz. U. z 2012 r., poz. 572, http://www.uz.zgora.pl/ap/docs/Prawo_o_szkolnictwie_wyższym-23052012.pdf, odczyt 25.07. 2020 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie uregulowania ruchu publicznego, Dz. U. R. P. z dnia 9 sierpnia 1920 r. Nr 72, poz. 495.
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, Dz. U. z 1999 r. Nr 91, poz.1019, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/utworzenie-ministerstwa-edukacji-narodowej-i-sportu-16855452>, odczyt 28.07.2020 r.
- Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 3 listopada w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, Dz. U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1328, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20011221328/O/D20011328.pdf>, odczyt 28.07.2020 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Informatyzacji i zniesienia urzędu Komitetu Badań Naukowych Dz. U. z 2003 r. Nr 51, poz. 443, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030510443/O/D20030443.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, Dz. U. z 2005 r. Nr 165, poz. 1367, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051651367/O/D20051367.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, Dz. U. z 2005 r. Nr 220, poz. 1879, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20052201879/O/D20051879.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 2006 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 2006 r. Nr 76, poz. 533, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060760533/O/D20060533.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **5 maja 2006 r.** w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji i Nauki Dz. U. z 2006 r. Nr 76, poz. 532, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060760532/O/D20060532.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Rząd Narodowy (powstanie listopadowe), [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzad_Narodowy_\(powstanie_listopad\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzad_Narodowy_(powstanie_listopad)). odczyt 23.07.2020 r.
- Stanisław Skrzyszewski, Wikipedia. Wolna Encyklopedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanislaw_Skrzeszewski, odczyt 19.08.2020 r.
- Ustawa Konstytucyjna z dnia 22 lipca 1952 r. - Przepisy wprowadzające Konstytucję Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz. U. z 1952 r. Nr 33, poz. 233.
- Ustawa KRN z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, Dz. U. z 1944 r. Nr 1, poz. 1, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19440010001>, odczyt 26.07. 2020 r.
- Ustawa KRN z dnia 15 sierpnia 1944 r. o tymczasowym trybie wydawaniu dekretów z mocą ustawy, Dz. U. z 1944 r. Nr 1, poz. 3, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19440010003/O/D19440003.pdf>, odczyt 26.07. 2020 r.
- Ustawa KRN z dnia 31 grudnia 1944 r. w sprawie utworzenia Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U z 1944 r. Nr 19, poz. 99, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19440190099>, odczyt 25.07. 2020 r.
- Ustawa z dnia **13 lipca 1920 r.** o szkołach akademickich, Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.
- Ustawa z dnia **15 marca 1933** w szkołach akademickich, Dz. U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
- ustawa z dnia **11 marca 1932 r.** o ustroju szkolnictwa, Dz. U. z 1932 r. Nr 38, poz. 389.
- Ustawa z dnia **26 kwietnia 1950 r.** o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki, Dz. U. z 1950 r. Nr 21, poz.181, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19500210181/O/D19500181.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **15 grudnia 1951 r.** o przekształceniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki w urząd Ministra Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 1951 r. Nr 67, poz.465, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19510670465>, odczyt 25.07. 2020 r.
- Ustawa z dnia **15 grudnia 1951 r.** o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki, Dz. U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19520060038/O/D19520038.pdf>, odczyt 25.07. 2020 r.
- Ustawa z dnia **5 listopada 1958 r.** o szkołach wyższych, Dz. U. z 1958 r. Nr 68, poz.336, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19580680336/O/D19580336.pdf>, odczyt 19.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **17 lutego 1960 r.** o Komitecie do Spraw Techniki., Dz. U. z 1960 r. Nr 10, poz. 53, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600100063/O/D19600063.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.
- Ustawa z dnia **28 czerwca 1963 r.** o utworzeniu Komitetu Nauki i Techniki, Dz. U. z 1963 r. Nr 28, poz.165, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19630280165/O/D19630165.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.
- Ustawa z dnia **31 marca 1965 r.** o zmianie ustawy o szkołach wyższych Dz. U. z 1965 r. Nr 14, poz. 98, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19650140098/O/D19650098.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **31 marca 1965 r.** o stopniach naukowych i tytułach naukowych Dz. U. z 1965 r. Nr 14, poz. 101, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19650140101/O/D19650101.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **11 listopada 1966 r.** o utworzeniu urzędu Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Dz. U. z 1966 r. Nr 47, poz. 293, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19660470293/O/D19660293.pdf>, 18.08.2020 r.
- Ustawa z **20 grudnia 1968 r** o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1968 r. Nr 46, poz. 334, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19680460334/O/D19680334.pdf>, odczyt 18.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **29 marca 1972 r.** o utworzeniu urzędu Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Dz. U. z 1972 r. Nr 11, poz. 70, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110070/O/D19720070.pdf>, odczyt 27.07. 2020 r.

- Ustawa z dnia **29 marca 1972 r.** o utworzeniu urzędu Ministra Oświaty i Wychowania. Dz. U. z 1972 r. Nr 11, poz. 71, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19720110071/O/D19720071.pdf>, odczyt 27.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **4 maja 1982 r.** o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1982 r. Nr 14, poz. 113, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820140113/O/D19820113.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **3 grudnia 1984 r.** o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Dz. U. z 1984 r. Nr 55, poz. 280, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840550280/O/D19840280.pdf>, odczyt 27.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **25 lipca 1985 r.** o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym. Dz. U. z 1985 r. Nr 36, poz. 167, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19850360167/O/D19850167.pdf>, odczyt 22.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **23 października 1987 r.** o utworzeniu urzędu Ministra Edukacji Narodowej, Dz. U. z 1987 r. Nr 33, poz. 178, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19870330178/O/D19870178.pdf>, odczyt 28.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **12 września 1990 r.** o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900650385/O/D19900385.pdf>, odczyt 22.08.2020 r.
- Ustawa z dnia **12 stycznia 1991 r.** o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych, Dz. U. z 1991 r. Nr 8, poz. 28., <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910080028/O/D19910028.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **8 sierpnia 1996 r.** o Radzie Ministrów, Dz. U. z 1996 r. Nr 106, poz. 492, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19961060492/U/D19960492Lj.pdf>, odczyt 22.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **8 października 2004 r.** O zasadach finansowania nauki, Dz. U. z 2004 r. Nr 238, poz. 2390, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20042382390/O/D20042390.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **27 lipca 2005 r.** Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz.1365, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051641365/T/D20051365L.pdf>, odczyt 29.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **18 marca 2011 r.** o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011 r. Nr 84, poz. 455, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110840455/T/D20110455L.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **11 lipca 2014 r.** o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektóry innych ustaw, Dz. U. z 2014 r., poz. 1198, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140001198/T/D20141198L.pdf>, odczyt 25.07.2020 r.
- Ustawa z dnia **3 lipca 2018 r.** Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. Poz.1669.
- Ustawa z dnia **20 lipca 2018 r.** Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. Poz.1668.
- Wawak T., Doskonalenie jakości zarządzania w szkołach wyższych, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019 r.
- Wawak T., Ewolucja uwarunkowań jakości zarządzania w szkołach wyższych w Polsce w latach 1918-2018, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019.
- Wawak T., Jakość zarządzania w szkołach wyższych, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012 r.
- Wawak T., Quality – oriented changes in knowledge management in colleges of higher education – an outline of the problem, [w:] „Enterprises in the Face of contemporary challenges”, pod red. A. Anastasi and R. Borowieckiego, Krakow University of Economics and University of Messina, Krakow – Messina 2000.
- Wawak T., Restrukturyzacja zarządzania wiedzą a jakość kształcenia w Polsce, [w:] „Zarządzanie wiedzą i informacją w procesie doskonalenia jakości”, praca zbiorowa pod red. E. Skrzypek, UMCS Lublin, 2001 r.
- Wielowymiarowość zarządzania w XXI wieku, praca zbiorowa pod red. naukową M. Jakubca i A. Barcik, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, 2018 r.

- Wojciech Alojzy Świętosławski, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Świętosławski_\(minister\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Świętosławski_(minister)), odczyt 25.07. 2020 r.
- Wyzwania zarządzania jakością w szkołach wyższych, pod redakcją T. Wawaka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

6. Warunki konieczne

W tym miejscu można postawić pytanie – jakie są konieczne warunki prawidłowej restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania centralnych organów administracji rządowej, polegającej na poprawnym łączeniu ministerstw i podległym im jednostek organizacyjnych, które nadzorują lub kierują oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką w Polsce w kończącym się roku 2020?

Rada Ministrów III RP w dniu 1 września 2020 r. składała się z 24 osób: premiera, trzech wicepremierów, (którzy równocześnie byli ministrami resortowymi), 20 ministrów (w tym 17 resortowych)¹¹⁹ oraz 76 wiceministrów (a więc więcej niż w rządzie 1 stycznia 1997 r., wówczas było 14 ministrów i 63 wiceministrów¹²⁰). Obecnie mamy 20 ministerstw (resortów), których liczba ma być zmniejszona w wyniku restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania do 12-13 resortów. Jak liczny będzie rząd? Ile będzie członków Rady Ministrów i wiceministrów (sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu). Więcej czy mniej niż w rządzie w 1977 r.? Czy ilość osób wchodzących w skład Kancelarii Prezesa Rady Ministrów się zmniejszy? Jeśli nawet tak to czy zmniejszenie liczby centralnych organów administracji rządowej (czyli resortów) przyczyni się w sposób odczuwalny do poprawy funkcjonowania i rozwoju oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce? Czy szkoły podstawowe i średnie, uczelnie i instytuty badawcze będą lepiej wypełniać swoje cele i realizować swe działania?

Dziś musimy wyznaczyć konkretne cele, jakie chcemy, aby zostały osiągnięte oraz kluczowe zadania, jakie muszą zostać zrealizowane w wyznaczonym czasie w oświacie, szkolnictwie wyższym, nauce oraz w gospodarce narodowej.

Następnie musimy opracować konkretny program i harmonogram realizacji i przebiegu procesu restrukturyzacji organizacyjnej i zarządzania edukacją narodową w kraju zaakceptowany przez parlament. Ten program działań musi być poparty zagwarantowanymi niezbędnymi środkami umożliwiającymi skuteczne i korzystne połączenie trzech resortów (centralnych urzędów administracji rządowej) w wyznaczonym czasie. Jego wdrażanie

¹¹⁹ Kład Rady Ministrów, BiP Rady Ministrów, <https://bip.kprm.gov.pl/kpr/bip-rady-ministrow/sklad-rady-ministrow/7099,Skład-Rady-Ministrow.html>, odczyt 01,09.2020 r.

¹²⁰ K. Brejza, Ministrowie i Wiceministrowie w rządach od 1997 r., <https://konkret24.tvn24.pl/polityka,112/ilu-wiceministrow-jest-w-rzadzie-mateusza-morawieckiego-policzyliemy,956124.html>, odczyt 01,09.2020 r.

zgodnie z przyjętym harmonogramem i znowelizowanymi aktami normatywnymi dotyczącymi szeroko rozumianej edukacji narodowej pozwolą w przyszłości odpowiedzieć pozytywnie pytanie dotyczące efektów przeprowadzonej restrukturyzacji organizacji i zarządzania w Polsce oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką.

Niestety dotychczas realizowane projekty połączenia lub rozdzielenie centralnych organów administracji rządowej nadzorujących i kierujących oświatą szkolnictwem wyższym i nauką tak nie przebiegały. Jak będzie tym razem? Obecnie poinformowano, że rozpoczęto prace nad reorganizacją Rady Ministrów od przeglądu stanu zatrudnienia w naczelnym i centralnych organach administracji rządowej oraz w urzędach wojewódzkich oraz podległym im jednostkach organizacyjnych pod kątem oceny ilości i wieku potencjału kadrowego. Oznacza to, że także tym razem celem zamierzonej redukcji ilości ministerstw poprzez ich połączenie może być zmniejszenie zatrudnienia w administracji rządowej i ograniczenia koszty funkcjonowania tej niepotrzebnie nadmiernie rozbudowanej administracji rządowej. Jest to cel ze wszech miar słuszny i godny pełnego poparcia. Tak ustawiona reforma centralnej i regionalnej administracji rządowej nie poprawi jakości funkcjonowania połączonych ze sobą ministerstw i podległych im jednostek organizacyjnych oraz nie będzie sprzyjać bardzo potrzebnej poprawie jakości zarządzania na szczeblu rządu, resortów i urzędów wojewódzkich.

W pełni słuszna, proponowana redukcja liczby ministerstw w ramach reformy Rady Ministrów jest przykładem procesu restrukturyzacji organizacji i zarządzania w naczelnym i centralnych organach administracji publicznej. Koszty tej restrukturyzacji organizacji i zarządzania oświatą, szkolnictwem wyższym i nauką na szczeblu państwa i województw poniosą podatnicy, dlatego też społeczeństwo ma prawo wiedzieć czy jest ona właściwie przygotowana i będzie umiejętnie i konsekwentnie realizowana? Dlatego też przed podjęciem decyzji przez Radę Ministrów lub Sejm społeczeństwo powinno uzyskać informacje dotyczące spełnienia wymogów stawianych procesom restrukturyzacji (przez R. Borowieckiego, które zostały przedstawione powyżej).